

**Západočeská univerzita v Plzni**  
**Fakulta filozofická**

**Bakalářská práce**

**Dopady existence a působení Islámského státu**  
**na společnosti Blízkovýchodních států**

**Ondřej Kučera**

Plzeň 2024

**Západočeská univerzita v Plzni**

**Fakulta filozofická**

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

**Studijní program: Mezinárodní vztahy – teritoriální studia**

**Studijní obor: Mezinárodní vztahy – britská a americká studia**

**Bakalářská práce**

**Dopady existence a působení Islámského státu na společnosti**

**Blízkovýchodních států**

**Ondřej Kučera**

*Vedoucí práce:*

Mgr. Miroslav Plundrich

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

*Plzeň, duben 2024 .....*

## **Poděkování**

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Miroslavu Plundrichovi. Téma pro mě bylo zajímavé a zároveň výzvou a proto jsem rád za jeho ochotu, zpětnou vazbu a celkovou podporu, ale také trpělivost, kterou se mnou měl a že se snažil a dokázal, mě navést, když jsem si nevěděl rady. Přeji mu mnoho úspěchů v jak v profesním tak soukromém životě a zdárném dosažení doktorského titulu.

## Obsah

Úvod.....	1
<b>1. TEORETICKÁ ČÁST.....</b>	<b>4</b>
1.1 Definování nestátního ozbrojeného aktéra.....	4
1.2 Negativní činnosti a dopady působení nestátních aktérů v kontextu Kodaňské školy.....	6
1.2.1 Užívání násilí nestátními ozbrojenými aktéry.....	7
1.2.2 Terorismus.....	8
1.2.3 Nelegální ekonomické aktivity ozbrojených nestátních aktérů.....	9
1.2.4 Narušování státnosti.....	11
1.2.5 Porušování lidských práv.....	13
1.3 Ukotvení v sektorech Kodaňské školy.....	14
1.3.1 Sociální sektor Kodaňské školy.....	14
1.3.2 Ekonomický sektor Kodaňské školy.....	16
1.3.3 Politický sektor Kodaňské školy.....	17
1.4 Klíč pro výzkum představených sektorů Kodaňské školy.....	18
<b>2. EMPIRICKÁ ČÁST.....</b>	<b>21</b>
2.1 Představení ISIS.....	21
2.1.1 Vznik ISIS.....	21
2.1.2 Ideologie a cíle ISIS.....	23
2.1.3 Organizační struktura ISIS a jeho činnost.....	24
2.2 Působení ISIS do roku 2020 a mezinárodní tlak.....	26
2.3 Analýza dopadů působení ISIS na společnosti v Iráku a Sýrii.....	28
2.3.1 Humanitární a uprchlická krize.....	28
2.3.2 Sociální a kulturní dopady.....	32
2.3.3 Ekonomické dopady.....	39
2.3.4 Politické dopady.....	43
<b>Závěr.....</b>	<b>47</b>
<b>Seznam zdrojů.....</b>	<b>50</b>
<b>Resumé.....</b>	<b>59</b>
<b>Přílohy.....</b>	<b>60</b>

## Úvod

Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS) představoval v době svého největšího rozmachu existence a největší slávy (mezi lety 2015–2020) závažnou hrozbu blízkovýchodním státům a společností. Ačkoliv o své území přišel tak i nadále existuje a je stále ve svých činnostech aktivní. Svým působením získal nechvalně známý věhlas nejen v regionu, ale i v zahraničí. Teritoriálních držav nabyl nejvíce v Iráku a Sýrii, kde mu v expanzi napomohly vnitropolitické problémy obou zemí. V Sýrii se jednalo o občanskou válku, která vypukla po událostech arabského jara v roce 2011, a v Iráku přetrvávající bezpečnostní nestabilita po intervencích zahraničních vojsk po roce 2003. Vedle nestátních aktérů (např. kurdské milice, syrská opozice) uzavírali spojení s různými frakcemi i státní aktéři, kteří zde chtěli hájit své zájmy. Kromě vlád Iráku a Sýrie proti ISIS zakročily různé státy jako např. USA, Rusko, Írán, Turecko, Velká Británie či Francie.

Na nabytém území (viz příloha č. 1) ISIS páchal různá zverstva (popravy, únosy, znásilňování, vysídlování atd.). Tyto činy negativně ovlivnily iráckou i syrskou společnost. Nadvláda ISIS měla negativní dopad na životy místních, neboť jim např. narušovala osobní svobody, možnost projevu či kulturu. Zároveň bylo vysídleno mnoho lidí (problematice negativních dopadů na lidi se např. věnuje organizace *Human Rights Watch*). Také se zhoršilo bezpečnostní prostředí a v obou zemích byla poškozena infrastruktura. Tu poškodilo nejen působení ISIS, ale i např. nálety sil operujících proti němu.

Tento chaos ISIS vyhovoval, byl si schopen vybudovat zázemí a vykonávat ekonomické aktivity pro vlastní potřeby, což ovšem vedlo k tomu, že Irák i Sýrie kvůli tomu ekonomicky utrpěly. V otázce náboženství toto počínání vedlo k velkému náboženskému napětí. Celkově došlo ze strany ISIS k hrubému porušování lidských práv obyvatel regionu Blízkého východu (Jabareen 2015: 54). Radikální ideologie ISIS zavedla životy lidí do područí strachu a násilí, což výrazně poznamenalo jejich denní realitu. Kvůli působení ISIS tak vypukla obří

humanitární a uprchlická krize. Jen k roku 2015 hostil Egypt (za pomoci UNHCR<sup>1</sup>) přibližně 250 000 uprchlíků, z čehož téměř polovinu tvořili Syřané (Pascucci 2016: 249). Dalším příkladem mohou být uprchlické tábory (zřízené UNHCR) podél turecké hranice, kde bylo soustředěno desetitisíce Syřanů (Szántó 2018: 112) Ačkoliv je ISIS už značně v úpadku, témata spojená s jeho aktivitami jsou aktuální i nadále a kromě regionu Blízkého východu má vliv i na bezpečnost zbytku světa. Bojovníci ISIS stále operují a zůstávají nebezpečnou bezpečnostní hrozbou. V současnosti se i nadále potýkáme s fenoménem ISIS a jeho aktivitami. Zmíněné aktivity, činnost ISIS a aktuálnost mě vedou k tomu, že chci tuto tematiku více zmapovat a zanalyzovat. Má výzkumná otázka proto zní:

*„Jaké dopady mělo působení ISIS na iráckou a syrskou společnost?“*

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu dopadů na společnosti v Iráku a Sýrii během nadvlády a působení ISIS. Mým výzkumným obdobím jsou léta 2015–2020. Během tohoto období ISIS zaznamenal největší vzestup, ale i pád. Pro analýzu budu čerpat z odborných publikací v akademicky recenzovaných žurnálech, ze zpravodajských informačních zdrojů či think tanků.

Pro lepší mapování a analýzu dopadů ISIS na společnosti v Iráku a Sýrii je pro mě inspirací rámec Kodaňské školy, jež pracuje s koncepty sektorů, nastolování bezpečnostní agendy a regionálního bezpečnostního komplexu atd. Na bezpečnost nahlíží subjektivně a hrozby bere jako sociálně konstruované a rovnocenné, protože záleží na kontextu – v jaké jsme situaci, co pro nás je v dané období a za daných podmínek nebezpečné. Pro mě se tedy konkrétně princip Kodaňské školy stává nástrojem, kterým si hodlám pomoci, abych mohl zkoumat hrozby a vyhledávat z nich vyplývající dopady. Nejde mi ovšem o sekuritizaci, nýbrž o jednotlivé sektory na zkoumaných úrovních. S analýzou mi pomůže sestavení klíče, podle kterého budu sledovat dopady působení ISIS. Pro sestavení tohoto klíče vezmu informace nabyté o nestátních aktérech a podmíním to sektory z Kodaňské školy. Sektory hovoří o tom, jaké sledujeme dopady v

---

<sup>1</sup> Zkratka pro *United Nations High Commissioner for Refugees* (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky).

kontextu hrozby (zde ISIS). V analýze se budu pohybovat podle tzv. kodaňské matice bezpečnostních hrozeb (viz příloha č. 2), na úrovni stát, společnost<sup>2</sup> a lidský jedinec, kde společnost je pro mě ta nejdůležitější. Následně budu postupovat po sektorech této matice<sup>3</sup> a podle nich zaznamenávat dopady působení ISIS na společnosti v Iráku a Sýrii.

Práce bude rozdělena do dvou částí a podkapitol. První částí bude *teoretická část*. V ní definuji, co se rozumí slovním spojením nestátní ozbrojený aktér. Následně se zaměřím na negativní činnosti a dopady působení nestátních aktérů, které zasadím do kontextu tzv. Kodaňské školy. Činnosti jako užívání násilí, terorismus, nelegální ekonomické aktivity, narušování státnosti a porušování lidských práv a dopady jsou následně konkrétněji rozvedené. Následuje další podkapitola, kde představím tři zkoumané sektory Kodaňské školy – sociální, ekonomický a politický. Teoretickou část završuje klíč pro výzkum představených sektorů.

Druhou částí je *empirická část*, která se již konkrétně zaměřuje na působení a dopady, které měl v Iráku a Sýrii na svědomí ISIS. V jednotlivých podkapitolách je ISIS nejprve představen – co je zač, jak vznikl, kde působil, jeho ideologie a cíle a organizační struktura. Poté následuje popis působení ISIS do roku 2020 a jak na něj byl vyvinut mezinárodní tlak. Empírii zakončuje analýza samotných dopadů ve zmíněných sektorech – např. že ISIS byl dalším faktorem vedoucím k humanitární krizi, či jaké měly dopady aktivity ISIS na bezpečnost v regionu<sup>4</sup>. Závěr je věnovaný tomu shrnutí práce, na co jsem během výzkumu přišel a kritické reflexi.

---

<sup>2</sup> Na matici je uvedeno jako *vnitrostátní skupina*.

<sup>3</sup> Sektorů je celkem pět – vojenský, politický, sociální, ekonomický a environmentální.

<sup>4</sup> Bezpečnost zde chápeme jako stav bez přítomnosti hrozby nebo pocitu ohrožení.



## 1. TEORETICKÁ ČÁST

Po skončení bipolárního rozdělení světa, kterému dominovaly dvě mocenské centra v podobě Spojených států amerických a Sovětského svazu, zesílila role mezinárodních organizací a také nestátních aktérů (NSA<sup>5</sup>). Tito aktéři jsou různorodého charakteru, ať už jde o neziskové organizace, kriminální či teroristické skupiny. Některé z nich jsou do značné míry schopny ovlivnit mezinárodní dění, nebo alespoň nějakou jeho část. Lidé po celém světě mohou být jejich konáním ovlivněni pozitivně či negativně. Stávají se mnohem častějšími vyzyvateli pro státní aktéry. Jednou z těchto organizací působících v systému negativně je Islámský stát v Iráku a Sýrii.

V následujícím textu nejdříve postupně představím koncept a definici NSA – co jsou zač, jak působí a co je v zájmu jejich činnosti, jejich působení, činnosti a možné negativní dopady na společnost. Následně navážu představením zkoumaných sektorů. V těchto sektorech lze identifikovat jednotlivé typy bezpečnostních interakcí – zde pro příklad představím tři z nich, neboť v těchto sektorech budu dále zkoumat dopady ISIS na společnosti v Iráku a Sýrii. Vybranými sektory jsou: sociální, ekonomický a politický. Teoretickou část ukončuje klíč pro výzkum vybraných sektorů, který pomůže v následné analýze.

### 1.1 Definování *nestátního ozbrojeného aktéra*

Současný mezinárodní systém zažívá obrovský vzestup NSA. Ti mají odlišné cíle a zájmy a možnost působení. Čím dál více se zapojují do nadnárodních vztahů a přeshraničních interakcí, které mohou probíhat s minimální nebo žádnou účastí vlády dané země. Tradiční, demokratické a společenské instituce jsou některými NSA zpochybňovány a konfrontovány z několika směrů a může být oslabena role států v globální politice. Toto následně nahrává různým oportunistům, kteří budou pro sebe chtít vytěžit co nejvíce z takové situace a zneužijí ji (AIIA nedatováno).

---

<sup>5</sup> Zkratka pro *Non-state actor* (Nestátní aktér).

NSA jsou širokospektrální a mají mnoho podob – náboženské instituce, etnické komunity, milice, teroristické organizace, humanitární organizace, neziskové organizace, mezinárodní firmy atd. Někteří nastolují a prosazují specifické normy a agendy, těmi jsou např. nevládní či humanitární organizace. Díky svým schopnostem a možnostem se NSA byli schopni přeměnit na obstojné konkurenty, partnery, někdy až na vyzyvatele států (Hidaka – Rom – Walker 2022: 487). Mezi NSA najdeme ty s pozitivním vlivem, kteří např. pomáhají lidem a tím usnadňují práci např. OSN nebo dalším mezinárodním organizacím – různé skupiny se zapojují do kolektivních akcí ve službách společných zájmů, hodnot a cílů mimo vládní nebo ziskové motivace. Konkrétními příklady mohou být organizace jako Amnesty International, Červený kříž/půlměsíc či Human Rights Watch a mnoho dalších. Zmíněné organizace jsou neozbrojené NSA, kteří se během let své činnosti rozrostly na mezistátní celosvětovou úroveň. (Hidaka – Rom – Walker 2022: 487–488).

Na druhé straně stojí negativně působící ozbrojené NSA. Někteří z nich mohou mít politické a/nebo ekonomické cíle. Mohou být využíváni i státním aktérem – ať už oficiálním nebo neformálním způsobem. Na činnosti NSA se mohou přímo či nepřímo podílet i státní úředníci. Jejich motivy mohou být např. ideologické, ale často jsou jimi osobní zájmy (Schneckener 2009: 9). Příkladem takového využití ozbrojeného NSA státním aktérem mohou být zástupné konflikty, ve kterých nepřímo zúčastněné státy používají jiných stran, místo aby se střetly v přímém konfliktu.

Do této kategorie NSA spadají různé teroristické skupiny, povstalecké skupiny nesouhlasící s oficiální vládou, warlordi<sup>6</sup>, paramilitární jednotky atd. (Clapham 2015: 4). Za příklad ozbrojených aktérů, kteří zaznamenali dílčí úspěchy v politicko-ekonomických cílech, mohu jmenovat organizace al-Káida a poté Islámský stát (zkráceně IS). Konkrétně IS svou roli naplnil do takové míry, že dokázal aktivně ohrožovat státy a společnosti v nich.

---

<sup>6</sup> Charismatický vůdce, který má moc nad určitým územím, jehož dosáhl často násilím nebo donucením. Působí nezávisle a mimo kontrolu ústřední vlády.

Jelikož se v práci zabývám konkrétním aktérem, nejprve je důležité si definovat, co je vlastně ozbrojený NSA. Ve své práci budu vycházet z definice od Ulricha Schneckenera, který ozbrojeného NSA definuje ve čtyřech bodech, a to následovně (Schneckener 2009: 8–9):

- a) je to skupina, která je ochotná a schopná použít násilí k dosažení svých cílů;
- b) (aktér) není začleněn do formalizovaných státních institucí (armáda, policie...);
- c) díky nezačlenění do státních institucí má určitou míru autonomie, pokud jde o politiku, vojenské operace, zdroje a infrastrukturu;
- d) vzniká prostřednictvím organizačního vztahu nebo struktury, které existují po určitou dobu.

## **1.2 Negativní činnosti a dopady působení nestátních aktérů v kontextu Kodaňské školy**

Jak již bylo naznačeno, tak mezi NSA nalezneme takové typy, jejichž působení má negativní vliv na společnosti v různých koutech světa. Mezi tyto typy patří zejména zmínění ozbrojený NSA. Ozbrojený NSA mohou být skupiny zcela nebo částečně nezávislé na vládách a násilí je jejich nástroj k dosažení vlastních cílů. Značně se liší svými cíli, velikostí a metodami.

NSA mohou „dopomoci“ k nestabilitě ve státu, ve ztrátu důvěry k vládním institucím, mohou podnikat násilí mezi občany. Co se negativních činností týče, ty mohou zahrnovat teroristické útoky, územní expanzi, únosy, vydírání, obchod s nelegálními komoditami nebo atentáty. Cílem těchto činností jsou i běžní lidé. Na druhou stranu i oni tomu mohou „přispět“, podlehnout a radikalizovat se. Dále v textu představím ty nejpodstatnější prvky narušované oblasti dle odborné literatury, které jsou jmenovitě: užívání násilí, terorismus, nelegální ekonomické aktivity, narušování státnosti a porušování lidských práv.

### 1.2.1 Užívání násilí nestátními ozbrojenými aktéry

NSA používají násilí a porušují zákony – kvůli tomu jsou označeni za nelegitimní. Důvodem je ohrožování bezpečnosti, stability a právního státu. Podle mezinárodního práva jsou odsuzováni jako hrozba pro správu věcí veřejných. Některé skupiny<sup>7</sup> mohou představovat hrozbu pro mír a stabilitu pouze v konkrétních regionech nebo pro konkrétní skupinu (Hidaka – Rom – Walker 2022: 496).

Druhů násilí je vícero – fyzické, psychické, strukturální, územní, genderové a sexuální. Ozbrojení NSA používají zmíněné druhy násilí pro vynucení si svých cílů. *Fyzické a psychické* násilí je zřejmé – první zahrnuje např. útoky, mučení, vraždy; druhé zase vyhrožování, manipulace, ponižování, zastrašování. *Strukturální* násilí definujeme jako činnost, kdy sociální struktura udržuje nerovnost, a způsobuje tak utrpení, kterému lze předcházet (Lewis 2021). Často se to týká znevýhodňování a upírání práv určitým skupinám. Dále zahrnuje i vyloučení, nerovnosti či diskriminaci. *Územní* násilí je spojováno např. s ozbrojeným konfliktem (vládní síly proti povstalcům nebo organizované skupiny proti sobě) či (domácím) terorismem. V kontextu terorismu může jít o zastrašování civilistů, ovlivnění politiky vlády, atentáty či únosy (FBI 2020).

*Genderové* násilí je jakýkoliv druh újmy namířený na lidi, z důvodu jejich pohlaví, sexuální orientace, genderu či genderové identity. Představuje porušení základního práva na život, svobody nebo rovnosti a důstojnosti (Council of Europe nedatováno). *Sexuální* násilí je nátlakový akt namířený proti něčí sexualitě – akt (např. znásilnění) vykonaný kýmkoliv proti komukoliv nehledě na vztah k oběti (WHO nedatováno). Tyto akty mohou na obětech zanechat fyzické, psychické a emocionální následky.

Zmíněné druhy násilí mají vliv mnoha oblastech. Zde ale představím dopady v rámci tří sektorů, jež popisují dále v práci. V *sociální* oblasti mohou tyto aktivity zasahovat do problematiky národů, etnik, náboženství, migrace, ale i

---

<sup>7</sup> Např. nacionalistické a náboženské skupiny.

kultury. Lze zde najít prvky fyzického, psychického, strukturálního a územního násilí. Může být poškozena důvěra a vztahy mezi příslušníky různých skupin a dojít k nevraživosti až ke konfliktům, kde jsou zpochybňovány práva skupin. Lidé se uchylují k fyzickému násilí a psychickému nátlaku na své oponenty a může dojít k soupeření o území. Celkově destabilizace společnosti a oslabení státu ve výkonu správy nad svým územím.

*Ekonomickou* oblast mohou poškodit zejména války a občanské nepokoje. Lidé přichází o kapitál a je narušen obchod. Celkově násilí zde může vést k poklesu investic, produkce a růstu ekonomiky a může být zneužita závislost na nějaké komoditě. Strukturální násilí se zde může projevit vytvořením nerovností mezi lidmi. Spory o území mohou narušit bezpečnost dodávek pomoci a opět narušit hospodářské aktivity. Sexuální násilí se může projevit v nákladech na zdravotní péči.

*Politická* oblast může trpět nepokoji a konflikty, které mohou destabilizovat vládu jedné či více zemí. Psychologické násilí se zde projevuje vyhrožováním, zastrašováním a manipulováním politiky. To se negativně projevuje na lidech, mají větší strach a společnost je polarizována. Územní spory opět mohou narušit průběh politických procesů. Genderové násilí může odradit specifické skupiny od účasti v politickém životě.

### **1.2.2 Terorismus**

Terorismus obecně definujeme jako „plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytyčených cílů“ (MV ČR 2009). Užitím teroristických praktik (použití násilí nebo hrozba násilím) chtějí někteří NSA ovlivnit občany nebo vlády, aby dosáhly politických nebo společenských změn (Hidaka – Rom – Walker 2022: 497). V současnosti je to pro teroristy snazší, protože jsou jejich činy a cíle díky zpravodajským médiím či sociálním sítím veřejně dostupné – jejich zprávy a myšlenky se šíří více a rychleji než v minulosti. Teroristé jsou k dosažení svých

cílů často motivování kombinací nacionalismu, ideologie a náboženství (Hidaka – Rom – Walker 2022: 498).

Po celém světě se i rozvíjí úsilí v oblasti boje proti násilnému extremismu. Mezi klíčové strategie zaměřené na problém globální radikalizace mládeže a propagandy používané různými skupinami se zdůrazňují koncepty, jako je místní odolnost a schopnost protiargumentace. Tyto snahy jsou údajně účinnější, když je podniká NSA, protože státem financované kampaně často postrádají potřebnou důvěru (AIIA nedatováno) – lidé se tak raději uchýlí k narativu, kterému sami věří, než vládě, kterou nemají v oblibě a nedůvěřují jí. Nedůvěra v politické lídry se dá dobře zaznamenat na mileniálech a generaci Z, kde je poměrně vysoká – přibližně 73 % dotázaných věří, že političtí lídři nejsou schopni pozitivně ovlivnit svět a zhruba 45 % je bere jako důvěryhodný zdroj informací. Dále mezi nimi panuje nedůvěra v tradiční média – 43 % dotázaných věří v negativní vliv médií, dalších 27 % těmto médiím nedůvěřuje vůbec. Nevládní a neziskové organizace se naopak těšily nejvyšší podpoře z hlediska společenského dopadu, ale i z hlediska zdrojů spolehlivých informací (European Commission 2020).

### **1.2.3 Nelegální ekonomické aktivity ozbrojených nestátních aktérů**

Aby ozbrojení NSA mohli fungovat, potřebují zázemí, stoupence a potřebné nástroje. Toto vše vyžaduje finance a tak se uchylují k nelegálním ekonomickým aktivitám, které mají často dopad na blahobyt státu a jeho společnost a mohou vést k porušování lidských práv. Motivů těchto aktérů se liší. Ať už je to finanční zisk, moc a vliv, vydírání a ochranářství, rozšíření dosahu jejich činnosti nebo narušení legální ekonomiky – často tím oslabí místní vládu a instituce. Obecně ale ozbrojení NSA nabízejí různé služby, díky kterým si zpřístupňují prostor pro své aktivity a získávají si tak legitimitu (DCAF Geneva 2015: 17).

Nelegální ekonomické aktivity zahrnují širokou škálu činností. Patří sem např. obchod s drogami, ropou, lidmi či zbraněmi. Dále vydírání, nezákonný obchod s přírodními zdroji, pašování, praní špinavých peněz, loupeže, vydírání, kybernetické útoky nebo i pytláctví. Tito aktéři jsou schopni diverzifikovat své

zdroje financování. Kdyby byli příliš závislí na jednom zdroji, činilo by je to zranitelnými a omezovalo jejich činnost (Trinkunas 2019: 480). Kromě financování z vnějšku se ozbrojení NSA spoléhají i na vlastní členy. Příkladem z historie mohou být komunistické teroristické organizace v Německu a Itálii během studené války<sup>8</sup>, které finance získávaly i z bankovních loupeží. Kolumbijská FARC<sup>9</sup> vydírala, unášela, prováděla obchod s drogami či nelegální těžbu dřeva. Irská IRA<sup>10</sup> obchodovala s drogami (Trinkunas 2019: 481). A šlo by pokračovat dále.

Praní špinavých peněz je další aktivitou financování těchto aktérů. např. lidé, kteří financovali teroristické skupiny, dokázali strukturovat finanční toky tak, že je rozdělili do mnoha menších transakcí. Díky tomu se vyhnuli algoritmům, které banky využívají k rozpoznání podezřelého chování (např. převod velké částky). Peníze mohou být převedeny přes více finančních institucí nebo bankovní ráje a stěžují tak snahu zpravodajských služeb v dopadení těchto osob (Trinkunas 2019: 483). Dalším příkladem může být obchod se zbraněmi. Ty procházejí různými procesy převodu. Jedním z nich je kupní/prodejní smlouva, která je v souladu se zákony dané země. Jakmile je tak uskutečněno, zbraně se dostávají na černý trh, kde je nakonec nelegálně koupí koncoví zákazníci. Celé je to velice výnosný byznys, na němž vydělají všichni – výrobce, zprostředkovatel i prodejce (Olvera 2013: 230–231).

Veškeré zmíněné aktivity mohou mít závažný dopad na blahobyt státu a společnosti v něm. Ať už jde o hospodářské škody, které podkopávají ekonomiku státu a mohou snižovat státní příjmy. Vydírání a obchodování s lidmi poškozují komunitu a narušuje stabilitu. Obchod s drogami přispívá k většímu užívání mezi obyvateli, k závislostem a zdravotním problémům. Veřejná správa je oslabená korupcí a vlivem zločinu a to opět podkopává legitimitu státu.

---

<sup>8</sup> V Německu operovala tzv. Frakce Rudé armády (*Rote Armee Fraktion; RAF*), v Itálii to byly Rudé brigády (*Brigate Rosse*).

<sup>9</sup> Zkratka pro *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (Revoluční ozbrojené síly Kolumbie).

<sup>10</sup> Zkratka označuje Irskou republikánskou armádu (*Irish Republican Army*).

#### 1.2.4 Narušování státnosti

Ozbrojené NSA lze obecně považovat za klasické narušitele či původce problémů při budování státu a míru, při posilování, reformě či rekonstrukci státních struktur a institucí. Nemají zájem na upevňování státnosti, protože jsou si vědomi případného výrazného zpochybnění jejich postavení (Schneckener 2006: 35).

Pojem *státnost* je užíván v zaměření se na získávání teritoria, ale i základní funkce státu, kterými jsou proces politického rozhodování, provádění rozhodnutí a politické uspořádání obecně. Základními funkcemi státu jsou bezpečnost, blahobyt a legitimita. Platí, že stát musí být schopen zajistit jak vnitřní tak i vnější fyzickou bezpečnost svých občanů. Stát musí být schopen bránit své území a hranice a být tak schopen se bránit bezpečnostním hrozbám z vnějšku, dále zajistit přístup veřejnosti k přírodním zdrojům, vymáhat správu daní a mít zajištěný monopol na násilí (Schneckener 2006: 31). Stát selhává, když není schopen zajistit tato zmíněná kritéria. K narušování těchto aspektů „napomáhá“ rostoucí počet ozbrojených NSA, masivní výskyt kriminality nebo i použití bezpečnostních složek státu proti vlastnímu obyvatelstvu.

Stát může přijít i o *monopol na násilí*. To je pojem, který je obecně považován za definiční znak moderního státu. Německý sociolog Max Weber stát specifikoval jako lidské společenství, které je schopné si úspěšně nárokovat monopol na použití fyzické síly na svém území (Munro 2013). Legimitu na užití násilí má stát, potažmo jím pověřené složky jako armáda či policie. S příchodem ozbrojených NSA, kteří toto zpochybňují, mohou o tuto výsadu státy přijít.

Zda-li je možno nějakou entitu považovat za stát, musí splňovat náležitá kritéria. Ty jsou zanesené, a poprvé formulované, v Úmluvě o právech a



povinnostech států<sup>11</sup> z Montevidea. Ta nám pojednává o čtyřech základních kritériích a dvou doplňkových<sup>12</sup> (Bílková – Lattman 2016):

- a) stálé obyvatelstvo;
- b) definované území;
- c) efektivní správa;
- d) schopnost navazovat vztahy s ostatními státy;
- e) nezávislost;
- f) legitimita.

Ozbrojení NSA mohou vážně narušovat tato stanovená kritéria. Tito aktéři usilují o legitimitu a svým úsilím narušují ten stát, ve kterém působí. Když se objeví nějaký takový aktér na území některého státu, může mít ambice usilovat o vytvoření vlastních autorit a vlád. Často systematicky využívají nedostatků legitimacy vlády a státních institucí. Najde-li se mezi těmito aktéry natolik schopný, může do určité míry nahradit stát (Schneckener 2006: 32). Ozbrojení NSA mají potenciál na to, aby dokázali podkopat nebo zcela zabránit procesům budování míru a státu. To pak daný stát, a jeho společnost, vrhá do spirály násilí a porušování lidských práv (Longley 2022). Stát se tak stává zranitelným a slábne jeho schopnost udržovat kontrolu nad svým územím a obyvatelstvem. Kvůli tomu se může destabilizovat společnost a může být oslabena důvěra v instituce státu.

Některé státy sice byly schopné vytvořit prostředky k omezení expanze ozbrojených skupin na svém území, bohužel pro ně je pravděpodobné, že násilí bude pokračovat, nebo se rozšíří v důsledku toho, že stát si nebude schopen udržet monopol na legitimní užití síly. Jestliže stát nebude schopen si toto vynutit a zároveň získat důvěru svých občanů ve státní instituce, může na jejich půdě opět vypuknout ozbrojené násilí (Krause – Milliken 2009: 216).

---

<sup>11</sup> Nazývaná též jako *Montevidejská konvence o právech a povinnostech států*. Podepsána byla v prosinci 1933 a v platnost vešla přesně o rok později.

<sup>12</sup> Základní kritéria jsou body a), b), c), d); doplňkové jsou body e), f).

### 1.2.5 Porušování lidských práv

Ozbrojené skupiny pro své cíle verbují obyvatelstvo, většinou to, které nemá co ztratit, a doufá, že připojením se do organizace třeba zlepší svou životní situaci. V souvislosti s lidskými právy jsou lidé vystavováni násilí na denním pořádku, ať už fyzickému či psychickému. Násilí může být i strukturální, tedy užito k znevýhodňování konkrétních skupin.

Když skupiny tohoto charakteru ovládnou nějaké území, místním lidem upírají i ta nejzákladnější práva. Upírají nejzákladnější práva jako jsou svoboda projevu a shromažďování. Hrozí nastolení vlastní ideologie na daném území. Přijdou např. s jiným výkladem víry a ostatní, doposud praktikované a legální, zakáží a stanou se trestnými. Lidé, kteří proti takovým pravidlům jdou, jsou často vystaveni riziku nějakého trestu. Stanovený trest může být uvěznění, mučení, či trest smrti. Dále se tyto skupiny mohou uchýlit k perzekuci a vyhánění konkrétního etnika a udělat z nich občany druhé kategorie, někdy mohou zmíněné situace vést až k válce. Naopak svým přísluhovačům jsou tito „noví páni“ se schopni odvděčit. Mnohdy k dosažení svých cílů využívají sjednocující prvky. např. sjednotit příznivce se povedlo al-Káidě. Usáma bin Ládín vydal manifest proti „křesťanským vetřelcům“ v muslimských zemích jako výzvu pro všechny muslimy, aby se zapojili do boje (Hidaka – Rom – Walker 2022: 495).

Oběťmi verbování jsou i děti mladší osmnácti let. Ty se často hodí jako bojovníci, špioni a informátoři. Podle OSN jsou děti hojně využívány v celkem čtrnácti zemích světa a nachází se mezi nimi i Irák a Sýrie (Longley 2022). Jako další příklad mohou být náboženští vůdci. Ti využívají své platformy k tomu, aby se vyjádřili ke světovým záležitostem a snažili se je ovlivňovat. (Hidaka – Rom – Walker 2022: 494). Dokáží své role využít i pro vytvoření hrozby pro víru a vytvořit z té hrozby sjednocující prvek. Vzhledem k tématu mé práce je důležité zmínit i Abú Bakr al-Bagdádího, jemuž se toto povedlo a vyhlásil IS, čímž dokázal přilákat tisíce bojovníků z různých koutů světa (AIIA nedatováno).

### 1.3 Ukotvení v sektorech Kodaňské školy

Dříve byl pohled na bezpečnostní hrozby omezeněji zaměřený, pouze na politicko-vojenský sektor. Přední teoretici Kodaňské školy (COPRI<sup>13</sup>) přišli s rozšířením hrozeb a referenčního objektu na horizontální a vertikální ose (viz příloha č. 2; Eichler 2006: 113) do pěti sektorů: vojenského, politického, sociálního, ekonomického a environmentálního. Ty lze analyzovat a dopátrat se k různým aktérům, hrozbám a dopadům. Vojenské hrozby se tak přesunuly i do nevojenského prostředí. V hledání možných dopadů v teoretickém zázemí Kodaňské školy mi ovšem nejde o sekuritizaci, ale o tzv. *sektorizaci*, tedy o dělení na jednotlivé sektory, v nichž budu zkoumat problematiku svého tématu. Pro mne jsou důležité tři z pěti sektorů vyznačených na kodaňské matici bezpečnostních hrozeb, protože je vztahují na společnost.

Sektory nám pomáhají pracovat s dynamicky proměnlivým prostředím a zároveň zkoumat, jak jsou aktéři, publikum, referenční objekty a jejich zranitelnost definováni a začleněni do celkového konstruování bezpečnosti. Bezpečnost tak není daná, ale tvořena prostřednictvím shodných sociálních a diskurzivních interakcí (Stepka 2022: 17). Kodaňská škola je díky tomu komplexním rámcem pro analýzu bezpečnosti. Zmíněná sektorizace mi tak pomůže hledat narušování bezpečnosti na úrovni jednotlivých sektorů a tím se dopátrat k jaké byly následným dopadům. V popisu jednotlivých sektorů si popíšeme, co je v nich považováno za porušování bezpečnosti, čím se zabývají, co v nich lze sledovat a jaké mohou být dopady na základě vysledovaných činností a dopadů.

#### 1.3.1 Sociální sektor Kodaňské školy

*Sociální sektor* je úzce spjatý s politickou bezpečností, protože se týká organizační stability států, vládních systémů a ideologií, které následně dávají státům, a jejich vládám, náležitou legitimitu (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 119). V případě regionu Blízkého východu, je problém národů či etnik, které

---

<sup>13</sup> Zkratka pro *Copenhagen Peace Research Institute* (Kodaňský institut pro výzkum míru).

nezapadají do státních hranic, či menšin bez státní příslušnosti (těmi jsou např. Kurdové či Palestinci). To můžeme klasifikovat jako etnicko-národnostní problémy. Existují tu i zastřešující identity, jako islámská nebo arabská, které často hrají protichůdné role. Mohou být ohrožující pro místní obyvatele, ale užitečné při mobilizaci k dosažení nějakého cíle. Dále máme různá etnická či sociální sdružení. I kdyby nebylo ustanoveno nějaké silné islámské hnutí, Islám přesto zůstává jako důležitý prvek soukromého života a je zásadní pro etické a psychologické potřeby lidí (Lapidus 1992: 24–25). Mohou ale vznikat i náboženské problémy. Např. mezi šíitskou a sunnitskou<sup>14</sup> větví Islámu, což hraje pro mnoho muslimů silnou roli (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 132).

Společnosti v zemích Blízkého východu silně vnímají vnější hrozbu, kterou často bývá „spiknutí organizované Západem“, hrozby typu „rozděl a panuj“, kulturní a ekonomický imperialismus, vyhlazování muslimů atp. Tento region je složitý. Na jedné straně je tu západními mocnostmi vnucená roztržičnost<sup>15</sup> a na druhé straně velké množství místních proti sobě soupeřících skupin. Společenským problémem regionu je i migrace. Příslušníci místních národů hledají v bohatších státech regionu práci, ale utíkají i kvůli bojům, jež jsou kolikrát velmi brutální a ničivé. V některých státech Perského zálivu je značné množství kulturně odlišných migrantů, kvůli čemuž mohou být společensky a politicky vyloučení a mohou tak vznikat třenice s obyvateli konkrétních států (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 133).

Sociální sektor je provázaný i s *kulturou*. Udržované tradice a zvyky mohou být NSA ohroženy a komunity se mohou stát cílem, nějaké radikální skupiny, která má třeba úplně jinou ideologii a hodnoty. Ty, jež pak překáží v cestě, může označit za nepřátelské či nehodící se. Následně dochází k likvidaci lidí, kteří udržují své zvyky a tradice, dochází k ničení svatých míst, památek a trpí tak kulturní dědictví země. Ničením kulturních památek následně vyvstávají

---

<sup>14</sup> Šíitská větev je majoritní v Íránu, sunnitská větev převažuje v ostatních zemích.

<sup>15</sup> Francie a Velká Británie zde měly mandátní území, která získaly po rozpadu Osmanské říše po první světové válce.

problémy, protože tyto stavby představují kulturní identitu místních etnik, ale i místo sociálního života komunit (Macháček 2020b).

Na základě vysledovaných dopadů můžeme v sektoru sledovat užívání různých druhů násilí. Jejich vlivem dojde k pnutí mezi náboženskými a etnickými skupinami. Násilí se může odvíjet od nekontrolované migrace nebo upírání práv nějaké skupině – vylučování nějaké skupiny perzekuce. Celkově pak dochází k vytváření strachu a nejistotě ve společnosti, které mohou vést k destabilizaci společnosti a vyústit v možný konflikt. Dále dochází k narušování státnosti a ztrátě monopolu na násilí – je podkopávána legitimita státu a důvěra lidí ve státní instituce. V kulturní oblasti mohou být ničena poutní místa a rozkrádány historické památky, čímž dochází ke ztrátě kulturní identity a poškození kulturního dědictví. Historické artefakty se mohou stát cílem pro nelegální ekonomické aktivity, z nichž ozbrojení NSA získávají finance pro své fungování.

### **1.3.2 Ekonomický sektor Kodaňské školy**

*Ekonomický sektor* je důležitý pro chod státu a pro život lidí v něm. Vystávají zde otázky týkající se ekonomického zabezpečení. Řeší se zde několik záležitostí (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 98):

- a) Stát musí být schopen si udržet nezávislou schopnost vojenské výroby na globálním trhu, nebo si udržet vztah ekonomiky ke schopnosti státní vojenské mobilizace.
- b) Obava ze zneužití ekonomické závislosti (na nějaké komoditě) k politickým cílům. S tím je spojena i otázka bezpečnosti dodávek komodit.
- c) Obava, že globální trh ještě více prohloubí stávající nerovnosti – větší vykořisťování zemí globálního jihu zeměmi globálního severu, dluhové krize a obavy z trvalé nezaměstnanosti a z rostoucí sociální polarizace.
- d) Obchod s drogami, ze kterého profitují zločinecké organizace, obchody se zbraněmi a vojenskými technologiemi, a tlak na životní prostředí, který vzniká v důsledku rozšiřující se industrializace.

- e) Mezinárodní ekonomická krize, v jejímž důsledku dojde k oslabení politického vedení a strukturální nestabilitě finančního systému.

Mezi ekonomickými otázkami a ostatními sektory jsou vazby. Tyto vazby fungují i obráceně, přičemž např. války a ekologické krize mohou způsobit vážné škody na místní, národní i světové ekonomice (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 103). Existenční ekonomická hrozba závisí na konkrétním objektu. Např. jedinec potřebuje potravu, vodu, oblečení, přístřeší a vzdělání. V případě dětí je ohrožen i jejich lidský vývoj. Do základních oblastí lidských potřeb patří i potravinová bezpečnost a vymýcení hladovění, stejně tak i pomoc při katastrofách (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 103–104).

Způsobené násilí může mít dopad na přísun a bezpečnost dodávek zboží pro lidi a stát, nebo na obchod a obchodní styky. Kvůli tomu následně trpí lidský blahobyt, lidé nemusí dostávat zapláceno a stát nezískává peníze jak by chtěl. Nelegální ekonomické aktivity mají i bezpečnostní rozměr. Např. nelegální prodej zbraní může vést k nekontrolovatelnému šíření mezi občany nebo mezi kriminálníky a radikály. Ozbrojení NSA mohou zneužít závislosti státu na nějaké komoditě a ovládnout trh s ní. Vlivem těchto činností může dojít k ekonomické nestabilitě a oslabení hospodářství.

### **1.3.3 Politický sektor Kodaňské školy**

*Politický sektor se zabývá organizační stabilitou společenského řádu a jeho jádro tvoří ohrožení státní suverenity. Politickou bezpečnost dělíme do dvou směrů (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 141):*

- 1) nevojenské hrozby pro jiné politické jednotky než státy;
- 2) úvaha o obraně lidí na úrovni systému, jako je mezinárodní společnost nebo mezinárodní právo.

Hlavním referenčním objektem je stát. Dalšími objekty mohou být kvazi-superstáty (např. EU), samoorganizované bezstátní společenské skupiny,

kteře mají silné politické instituce nebo i nadnárodní hnutí schopna mobilizovat nejvyšší loajalitu u svých stoupenců (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 145).

Stát se většinou skládá ze tří složek – idea, fyzická základna, instituce. Fyzické základny se většinou týkají hrozby vojenské, ekonomické a environmentální. U idejí je to typicky nacionalismus a politická ideologie, které většinou stát drží pohromadě. Ohrožením idejí může být ohrožena stabilita politického řádu a stávající struktury vlády země. Zpochybnění ideologie, která vládu legitimizuje, může ohrozit územní celistvost státu (podnítěním odklonu od státní identity), nebo jeho samotnou existenci, když je zpochybněno právo na autonomii (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 150). Může dojít k situaci, kdy nejsou národ a stát v souladu a nějaký jiný aktér může této situace využít – např. oddělit nebo anektovat část území od země (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 155). Nebo také může dojít k ohrožení státu obecným vývojem mezinárodní společnosti na principech neslučitelných s principy daného státu (Buzan – Wæver – Wilde 1997: 158).

V politickém sektoru mohou ozbrojení NSA uplatňovat vliv pomocí zastrašování, propagandy, potlačování názorů atp. Ohrožují bezpečnost při politických procesech a ohrožují chod státu a jeho institucí – mohou ovlivňovat politická rozhodnutí. Když získají přílišnou moc, mohou vytvářet paralelní mocenské struktury, čímž může dojít k oslabení vládních institucí a k politické nestabilitě. Činnosti ozbrojených NSA mohou v politické sféře podkopávat státní suverenitu. Příkladem může být nárokování si územní autonomie uvnitř hranic státu, což může být znamení pro podobně smýšlející skupiny.

#### **1.4 Klíč pro výzkum představených sektorů Kodaňské školy**

Ozbrojení NSA mohou mít politické, ekonomické či vojenské cíle a narušovat chod států. Používají různé druhy násilí k dosažení svých cílů. Státům znemožňují efektivní správu a zajištění bezpečnosti nad svým územím. Za pomoci nelegálních ekonomických aktivit (prodej zbraní, drog...) poškozují ekonomiky států, snižují státní příjmy a trpí i blahobyť občanů. Také vytváří

nerovnosti, vydírají či vykořisťují. V politické oblasti ohrožují organizační stabilitu a legitimitu státu. Sociálně-kulturní aspekty zase ovlivňují ničením památek a rozprodáváním artefaktů, čímž ničí kulturní dědictví zemí, ve kterých působí.

*Schéma: Negativní dopady NSA v jednotlivých sektorech*

Sektor	Negativní činnosti	Prvky NSA narušující sektor	K čemu dochází (dopady)?
Sociálně-kulturní sektor	Vytváří strach a nejistotu ve společnosti pomocí nátlakových akcí; ničí památky či poutní místa	Náboženské pnutí; etnické a národnostní problémy a násilí; migrace; porušování lidských práv	K destabilizaci ve společnosti a potenciálním konfliktům ----- Ke ztrátě kulturní identity a poškozování kulturního dědictví
Ekonomický sektor	Může ovládat zdroje a provádět nelegální ekonomické aktivity	Ekonomická (ne)závislost a její zneužití; bezpečnost dodávek komodit; nelegální obchod	K ekonomickým ztrátám ----- K ekonomické nestabilitě a oslabení hospodářství
Politický sektor	Vytváří paralelní mocenské struktury nebo využívá násilí k politickým cílům	Vojenské či ekonomické hrozby; nacionalismus; různé ideologie	Dochází k politické nestabilitě ----- K oslabení vládních institucí

(vlastní zpracování)



Tabulka na předchozí straně nám ukazuje přehled o tom, co je v jednotlivých sektorech ze strany NSA negativně narušováno. Níže se nachází výstupní klíč pro analýzu negativních dopadů, které zkoumám. Tento klíč jsem vytvořil proto, aby mi pomohl k analýze, hodnocení a následnému vyhodnocení aktivit NSA ve zkoumaných sektorech.

*Výstupní klíč pro analýzu negativních dopadů NSA na společnost:*

<b>Sektor: N/A</b>				
<b>Sledovaný aktér</b>	<b>Negativní činnosti</b>	<b>Prvky narušující sektor</b>	<b>K čemu by mělo docházet (dopady)?</b>	<b>Ovlivnilo to společnost? (ANO/NE)</b>
ISIS	N/A	N/A	N/A	N/A
	N/A	N/A	N/A	N/A
	N/A	N/A	N/A	N/A
	N/A	N/A	N/A	N/A

(vlastní zpracování)

## 2. EMPIRICKÁ ČÁST

### 2.1 Představení ISIS

Islámský stát v Iráku a Sýrii, neboli ISIS, je radikální ozbrojený NSA. Ve zmíněných zemích dokázal využít nestability a chaosu a vydobýt si území, na kterém vykonával správu a byl schopen si podmanit tamní společnosti. Jeho cílem je vytvoření chalífátu, jehož obyvatelstvo bude žít pod striktním výkladem práva *šaría*. Ačkoliv byl schopen na vrcholu své slávy ovládat rozsáhlé území rozprostírající se v Iráku a Sýrii, nikdy se mu cíl vytvoření státu nepodařilo naplnit.

IS nikdo z mezinárodního společenství neuznává jako legitimní stát, protože nemá formální vládní strukturu ani uznané hranice (Durac 2015). Dále má problém s autonomií a strukturou. Podobá se klasickým státům – je autonomní subjekt, který má hierarchickou strukturu. Díky této podobě má možnost vykonávat kontrolu nad svými členy a územím. Zároveň to z ISIS činí protivníka složitějšího k poražení – porazíte-li někoho výše postaveného, nahradí ho někdo nejméně postavený pod ním a takhle pořád dokola. Koná v rámci nadnárodních vztahů – buduje takové vztahy, které propojují politické systémy, ekonomiky a společnosti mimo kontrolu jakéhokoli státu (Durac 2015). Dá se říci, že ISIS má značný vliv na mezinárodní vztahy, protože je schopen ovlivňovat dění a způsobovat v nich významné změny, i bez formálního uznání jako státu (UNESCWA nedatováno).

#### 2.1.1 Vznik ISIS

Jako Islámský stát (IS) označujeme tuto organizaci souhrnně. V roce 2003 vznikla malá džihádistická skupina, jež byla součástí sunnitského odporu proti americké invazi. Toto rozvrácené prostředí dopomohlo radikálním islamistům se zmocnit značné části iráckého, a v průběhu let i syrského, území a dosáhnout politických zisků (Günther – Kaden 2016: 134). IS často projevoval snahu se spojit s místními iráckými kmeny. Kdyby s kmeny dokázal navázat spojení,

pomohlo by islamistům to v posílení důvěryhodnosti a legitimacy jejich hnutí na místní úrovni. Zároveň by mohli těžit z kmenové pracovní síly a místním vůdcům nabídnout ochranu před ostatními (většinou šiitskými) milicemi a vládními silami (Günther – Kaden 2016: 134).

IS původně vznikl jako odnož al-Káidy, kterou založil jordánský extremista Abú Musáb Al Zarkáví (Szántó 2018: 45). Po svržení Saddáma Husajna se kvůli mocenskému vakuu z Iráku stala živná půda pro extremismus a sektářské konflikty (GeoVane 2023). Aby své začátky mohli islamisté financovat, tak začali pašovat ropu. Touto činností si byli schopni přijít na 70 až 200 milionů amerických dolarů ročně. Tyto peníze následně pomohly financovat vznik a fungování IS a podporovat další aktivity či organizace mimo Irák (Blannin 2017: 14).

Kolem roku 2010 vznikla odnož organizace al-Káida, známá jako ISIL<sup>16</sup>. Původně fungovala pod velením al-Káidy a později se oddělila úplně. Už tehdy tato skupina ovládala na území Iráku rozsáhlé čtvrti v městech Mosul a Fallúdža. Na území Sýrie, ve městě Aleppo, působila syrská odnož al-Káidy jménem *Džabhat an Nusra*, která díky proslulosti své mateřské organizace, financím a zkušenostem, dokázala propojit syrské islamisty s mezinárodními dobrovolníky. Po vypuknutí občanské války v Sýrii se obecně vžil název ISIS.

Mezi lety 2011–2013 Abú Bakr Al Bagdádí využil slabosti centrální irácké vlády, stažení amerických sil a občanské války v Sýrii (Azani – Ganor 2019: 585). Na konci června 2014 pak v mosulské mešitě vyhláší obnovu chalífátu, ideálního státu pravověrných muslimů (Szántó 2018: 165). Během léta roku 2014 si tato skupina začala oficiálně říkat IS, čímž označovala i jím dobytá území v Iráku a Sýrii (Marshall 2016: 164).

Během téhož léta začal ISIS rozšiřovat svůj vliv napříč východní Sýrií a severním a západním Irákem. Započaly masakry – vyvražďování jezídů<sup>17</sup>, tisíce

---

<sup>16</sup> Zkratka pro *Islamic State of Iraq and the Levant* (Islámský stát v Iráku a Levantě).

<sup>17</sup> Etnicko-náboženská komunita, jejímiž příslušníky jsou především Kurdové ze severního Iráku.

žen a dívek se staly sexuálními otrokyněmi, muži, starší ženy i chlapci skončili jako oběti masových vražd, vraždili i zajaté zahraniční novináře a humanitární pracovníky (Szántó 2018: 47). K vzestupu ISIS pomohlo i chytré a účinné využívání sociálních médií a propagandy. Extremistická ideologie, kombinující doslovný výklad islámského písma a brutální a nekompromisní přístup ke každému odpůrci, se stala magnetem pro nespokojené mladé muže i ženy, kteří se cítili marginalizovaní nebo utlačovaní (GeoVane 2023).

IS je kvazistátním aktérem, který pro své cíle využívá násilných činů. Svým podporovatelům je ale schopen poskytovat sociální služby. Hlavními aktéry mezinárodních vztahů jsou státy, jež chtějí maximalizovat svou moc a řídit se národními zájmy. U ISIS národní zájmy lze těžko hledat. Aby takový aktér mohl vzniknout a působit, potřebuje vybudovat vlastní síť – regionální, místní a globální a investovat do nich, stejně tak do vojenských či mediálních prostředků (Beer – Hariman 2018: 17). ISIS v počátcích svého tažení dokázal využít zchátralých státních a správních poměrů v Iráku a získal tak kontrolu nad rozsáhlými částmi země. Po arabském jaru a s vypuknutím občanské války v Sýrii se tato země stala zhrouceným státem<sup>18</sup>, což opět ISIS pomohlo dobýt rozsáhlé oblasti i v této zemi (Jabareen 2015: 54).

### 2.1.2 Ideologie a cíle ISIS

ISIS má specifickou, ale utopistickou představu o vytvoření islámské říše (neboli chalífátu) pod striktním výkladem islámského práva *šaría* a vzkříšení muslimského národa, tzv. *ummy*. Výraz *umma* je arabské slovo pro komunitu a je odvozeninou od slova *umm*, neboli matka (Kamali 1993: 18). Nárokuje si náboženskou autoritu nad všemi muslimy na světě<sup>19</sup>, a pasuje se do role jejich ochránce – ideologie je založena na kombinaci salafismu/wahhábismu a džihádu (Tichý 2016: 37). V islámských pramenech ale chybí jasné definice a atributy IS, ovšem mezi islámskými učenici (tzv. *ulamá*) převládá názor, že islám navrhuje politický řád a je náboženstvím i státem zároveň, přičemž nelze tyto aspekty

---

<sup>18</sup> Stát neschopný vykonávat monopol na násilí, daně a regulaci. Může být líní pro teroristy.

<sup>19</sup> Především jde o muslimy vyznávající sunnitskou větev Islámu.

smysluplně oddělit (Kamali 1993: 17). Islamisté odmítají jednotu všech arabských národů – muslimů, křesťanů a dalších, k čemuž vyzývá arabský nacionalismus. Vidina IS založeného na meči tak spojila, tisíce muslimských džihádistů z celého světa (Jabareen 2015: 52).

ISIS se snaží o zničení jemu nevyhovující (liberálně demokratické) občanské společnosti. Dále jde o společnost globálních zpravodajských médií, zábavy a reklamy, tržní ekonomiky, jednotných dopravních technologií a globalizované kultury spotřeby, ale také právního státu a o omezení individuální svobody a tolerantních občanských návyků (Beer – Hariman 2018: 25). Vše zmíněné vnímá ISIS jako hrozbu pro své cíle. Pro ISIS je důležité zpochybňování a odstraňování státních hranic v regionu, protože je považuje za symbol fyzického, uměle vytvořeného oddělení území a argumentuje tím, že obyvatelé těchto území jsou před Bohem nerozluční (Günther – Kaden 2016: 136).

Zajímavé je, že plány s formováním chalífátu byly rozepsány v prvním čísle propagandistického časopisu *Dabiq*. Zmiňuje se o zemi získané vojenským dobytím, kde bude založeno, postaveno a chráněno společenství věřících. ISIS usiluje o kontrolu nad územím s vládou náboženské autority. Dále by měl chalífát v budoucnu teritoriálně expandovat. Expanzi popisuje druhé číslo časopisu *Dabiq* – ovládnutí Levanty a osvobození svatých míst jako je Mekka, Medína či Jeruzalém, což znamená dobytí Saúdské Arábie a Izraele (Tichý 2016: 38). Deklarace IS říká, že bude islámská *umma* sjednocena a víra a zbožnost se stanou jejím měřítkem. Představa takového státu má překročit nacionalismus a etnickou příslušnost, tj. nerozlišovat lidi na základě národnosti, rasy, sociálních podmínek nebo společenského postavení (Jabareen 2015: 52).

### **2.1.3 Organizační struktura ISIS a jeho činnost**

Pro efektivní správu vydobytého území si ISIS musel si vybudovat správní orgány. Byly vytvořeny pro různá odvětví – ekonomické, kulturní, sociální či teologické. Za dobu svého působení dokázala tato organizace vybudovat celkem

robustní systém. V této části tak popisují několik vybraných orgánů působnosti v rámci ISIS.

Na internetu je zastoupen jako tzv. „Sjednocený kybernetický chalífát“. Jeho smyslem je umožnit vést teroristické kampaně v kyberprostoru. Dále působí i hackerská divize, která zveřejňuje různé seznamy informujících o zasažených osobách z USA nebo z dalších západních armád. Údaje zveřejňuje s fotografiemi, poštovními a e-mailovými adresami a telefonními čísly. Tito hackeři jsou svými „pány“ povzbuzováni, aby útočili samostatně a byli tak hůře dohledatelní (Blannin 2017: 19).

Propagandistické křídlo – *al-Haját* – provádí masovou produkci videí, která mají napodobovat akční filmy a hudebních videoklipy. Tato produkce bývá přeložena do angličtiny (a někdy i do dalších evropských jazyků) a v některých videích dokonce vystupují anglicky mluvící džihádisté. Cílem tohoto křídla je nalákat mladé lidi ze Západu (Blaker 2016: 3).

Část byrokratické složky ISIS tvoří např. *Diwan al-Rikaz*, neboli oddělení vzácných zdrojů. Tento orgán dohlíží na zdroje v chalífátu – ropný sektor, obchod se starožitnostmi – a na jejich využívání (Blannin 2017: 15). Tento orgán např. uděluje licence na vykopávky starověkých nalezišť, přísně reguluje těžbu, pohyb starožitností a drahých kovů, ale označuje i vše, co lze vytěžit (Blannin 2017: 17). Co se týče daní, tak některé daně jsou podobné běžným státním, další jsou náboženské daně, které pokrývají pokuty a tresty za nedodržování sociálních a politických kodexů ISIS. Peníze jsou získávány i vydíráním.

Vojensky je ISIS zčásti závislé na znalostech a dovednostech bývalých členů a lojalistů strany Baas a členů irácké armády (Günther – Kaden 2016: 135). Toto spojení bylo pragmatické a strategické, založené na společném jmenovateli – šíity vedená vláda v Bagdádu držící sunnity mimo mocenské pozice. ISIS se tak naučil využívat struktury zpravodajských a bezpečnostních služeb a nabyt vojenských zkušeností k dosažení územních zisků. Zároveň tito

lidé pomáhali dohlížet na obnovu základních služeb a na budování struktur podobných státu na území, které ISIS dobyl (Günther – Kaden 2016: 135).

## **2.2 Působení ISIS do roku 2020 a mezinárodní tlak**

V Iráku a Sýrii vypukl takový chaos, že by se daly považovat za zhroutené státy. Zhroutené státy pak bývají považovány za nebezpečné s rizikem konfliktu a za možné útočiště teroristů (Jabareen 2015: 54). Takového stavu využil ISIS. Od poloviny roku 2014 soustředil ISIS své fanaticky oddané bojovníky podél údolí řek Eufrat a Tigris. O Mosul, druhé největší irácké město po Bagdádu ležící na řece Tigris, byla svedena bitva, ze které ISIS vyšel vítězně a obsadil ho (Jones 2023: 414). Také zmocnil kontroly nad Mosulskou přehradou, nad zařízeními sloužící rafinérskému průmyslu a dalšími strategickými objekty. K tomu začal s etnickými čistkami menšinových skupin, např. Jezidů (Azani – Ganor 2019: 585).

Díky masivním útokům byl ISIS schopen obsadit a držet další větší města. Pro ISIS byl velmi důležitý irácký Tikrít, protože se zde mohli efektivně bránit útokům irácké armády a bránit ji v postupu na Mosul. Dalším městem bylo Ramadí. To se nachází v převážně sunnitské provincii Anbár a pro ISIS nabývalo důležitosti kvůli skutečnosti, která posilovala jeho vedení v dojmu, že představuje entitu připomínající stát (Marshall 2016: 165).

Na území Sýrie ISIS obsadil a držel město Rakka a tím pádem i celou stejnojmennou provincii. Jakmile ISIS někde získal kontrolu, zavedl tam přísné právo *šaría*, ale snažil se i poskytovat služby, jako je voda, silnice a soudní systém. V kontrole území ISIS pomáhala taktika infiltrace místních skupin. V nich ISIS často používal zastrašování k ovlivňování jednotlivých vůdců a narušoval tyto komunity zevnitř. Také využívá tzv. spící buňky<sup>20</sup>, které čekají na vhodný okamžik (Fairfield – Wallace – Watkins 2015).

---

<sup>20</sup> Skupiny operativců, špiónů nebo teroristů, žijící v utajení mezi cílovou komunitou a čekající na pokyny nebo příležitost k akci.

Tyto územní úspěchy lákaly mnoho lidí z arabského, ale i muslimského, světa do řad ISIS. Ve zrychleném procesu náboru došlo k výcviku dobrovolníků v bojovníky a začlenění do různých oblastí. V letech 2014 a 2015 došlo k rychlému nárůstu lidských sil a prostředků. Počet bojovníků se odhadoval na až 40 000, přičemž přibližně 15 000 tvořili zahraniční dobrovolníci a 5000 dobrovolníci ze západních zemí, především z Evropy. Kvůli vyšší intenzitě bojů a zřízení koalic proti ISIS vyvstaly komplikace v náboru (Azani – Ganor 2019: 586).

V souvislosti s územními zisky a postupem započaly letecké údery proti pozicím ISIS v Iráku a postupně byly rozšířeny na území Sýrie. Letecké údery prováděly dvě mezinárodní koalice – Spojenými státy vedená CJTF–OIR a koalice pod vedením Ruska (Bílková – Lattman 2016). Za rok 2015 bylo provedeno více než 8000 leteckých úderů a ISIS utrpěl značné ztráty. Irácké armádě to usnadnilo postup a následné znovudobytí města Ramadí. V Sýrii však ISIS dosáhl úspěchů u Aleppa a nadále držel Rakku (Wilson Center 2019). Na území Sýrie přibývali mezinárodních aktéři. Rusové se přidali na stranu syrského prezidenta Asada a útočili jak na pozice ISIS, tak na pozice opoziční svobodné syrské armády. Po teroristických útocích v Paříži v listopadu 2015 podnikali nálety i Francouzi. Dalšími aktéry jsou třeba Turkové či Íránci, kteří ale svou působnost postupně zmenšují. Značný počet misí odlétaly a splnily i americké drony, které se ukázaly jako velice účinné. Díky nim se v Iráku podařilo získat zpět pod kontrolu tisíce km<sup>2</sup> území (Marshall 2016: 167).

Zbraně si ISIS obstaral různými způsoby. V Iráku raboval sklady irácké armády a útočil na bezpečnostní síly. Můžeme polemizovat nad zdatností bojovníků ISIS při používání těchto zbraní, nutno ale dodat, že v jeho řadách slouží i bývalí členové armády. Na území Sýrie byly zbraně kořistí z občanské války a ze skladů syrské armády nebo ukořistěné od Hizballáhu či íránských revolučních gard. Dalším zdrojem byly např. zbraně, které byly vysazeny na padácích pro obklíčené Kurdy, ale padly do rukou ISIS, nebo zbraně dodané povstalcům (Azani – Ganor 2019: 586–857).



V roce 2015 byl ISIS vytlačen z pohraničních měst Kobani<sup>21</sup> a Tall Abjad na hranici s Tureckem a z přehrady Tišrín. Srpen 2016 přinesl úspěch jednotek syrských demokratických sil (SDF), když znovu dobyly severosyrské město Manbidž. Půl roku poté byla znovu dobyta hlavní bašta ISIS v Sýrii – Rakka. V Iráku se do bitvy o Mosul zapojili kurdští pešmergové, kteří v bojích podporovali iráckou armádu. Také pomohli vytlačit islamisty z území na severovýchodě Iráku (ČT24 2019). Irácká armáda tak byla schopna v roce 2017 zpět dobýt Mosul a sen islamistů o chalífátu se začal hroutit. Ironicky ve městě, kde byl chalífát vyhlášen a k roku 2019 přestal existovat (Marshall 2016: 165).

Na svém vrcholu ISIS ovládal přibližně třetinu Sýrie a 40 % Iráku. Do prosince 2017 ovšem ztratil až 95 % svého území. V roce 2018 se hlavní těžiště bojů proti ISIS přesunulo do východní Sýrie, kde koalice syrských Kurdů a SDF dokázala obsadit klíčové pozice. Následně bylo znovu dobyto město Hadžin a tím se území ISIS zmenšilo na několik vesnic podél řeky Eufrat u iráckých hranic (Wilson Center 2019). V současnosti ovládá ISIS pouhé zbytky území obou zemí (viz příloha č. 3). Bojovníci ISIS ale i nadále operují hned v několika zemích a představují hrozbu jako povstalecká skupina i jako teroristická síť.

## **2.3 Analýza dopadů působení ISIS na společnosti v Iráku a Sýrii**

Následující podkapitoly se věnují popisu působení ISIS v Iráku a Sýrii mezi roky 2015 a 2020 – od humanitární a uprchlické krize přes tři sektory Kodaňské školy popsané v teoretické části. Na konci každé podkapitoly je vyhodnocující tabulka shrnující dopady na společnost ve zkoumaných státech.

### **2.3.1 Humanitární a uprchlická krize**

S vypuknutím občanské války v Sýrii v roce 2011 a následným chaosem napříč Blízkým východem došlo k humanitární a uprchlické krizi. Lidé kvůli válce, represím a působení IS prchali do okolních zemí nebo úplně pryč z regionu. ISIS

---

<sup>21</sup> Město je též nazýváno jako Ajn al-Arab.

v regionu zažil bleskový vzestup a na vrcholu svého působení držel rozlehlé území Iráku a Sýrie.

Konflikt v Sýrii se zapojením dalších aktérů stával čím dál chaotičtější a z občanské války se stal konflikt s globálním dopadem, kdy davy lidí prchaly ze zničených a okupovaných území do Evropy. Začala uprchlická krize (Szántó 2018: 108). Někteří utíkali do okolních zemí, jež konflikty nezužovaly. Těmito zeměmi byly Egypt a Jordánsko, které lidé volili kvůli jejich blízkosti. Již v úvodu bylo zmíněno, že Egypt k roku 2015 hostil až čtvrt milionu uprchlíků, polovina z toho byli Syřané. Egypt delegoval svou azylovou politiku na UNHCR. Tento úřad se o uprchlíky staral a pomáhal až dvěma třetinám z nich. V Jordánsku byl na severu země v roce 2012 v Zátarí zřízen jeden z největších uprchlických táborů na Blízkém východě. Obyvatelé tohoto tábora jsou převážně ze Sýrie a zhruba až polovinu obyvatel tvoří děti bez přístupu ke vzdělání (Pascucci 2016: 249).

Před boji v Sýrii uprchlo do zahraničí více než 5,6 milionu Syřanů. Někteří směřovali do Evropy, ale většina z nich do nedalekých zemí – nejvíce do Turecka, dále do Libanonu a Jordánska. V období od dubna 2011 do července 2017 téměř 1 milion Syřanů požádalo o azyl v Evropě. Zhruba 6,1 milionu Syřanů zůstalo vnitřně vysídlených, tj. vlivem bojů přišli o své domovy, ale zůstali v Sýrii a jsou ubytováni v uprchlických táborech, nebo jiných ubytovacích zařízeních (BBC 2018).

Pro představu, jak obrovské číslo tvořili lidé, kteří uprchli, nabízí BBC (2018) přehledně čísla, situovaná k únoru 2018, do jakých zemích nejvíce směřovali syrští uprchlíci:

Evropa		Blízký východ	
Německo	525 262	Turecko	3 540 648
Švédsko	115 125	Libanon	995 512
Maďarsko	77 256	Jordánsko	657 628
Rakousko	51 231	Irák	247 379
Nizozemsko	35 247	Egypt	127 414
Řecko	26 048	<b>Celkem:</b>	<b>5 568 581</b>
Belgie	21 285	Severní Afrika <sup>22</sup> 30 104	
Dánsko	20 898		
Bulharsko	20 593	<b>Dohromady celkem:</b> <b>6 511 978</b>	
Francie	20 348		
<b>Celkem:</b>	<b>913 293</b>		

(vlastní zpracování)

Co se týče obětí, přesná čísla nejsou známá, ale existují odhady. Podle OSN jsou zaznamenané oběti na území Iráku vyšší, ale odhady říkají, že za rok 2016 bylo zabito nejméně 6878 civilistů a rok později to bylo 3298. Organizace *Iraq Body Count* zase odhaduje počet civilních obětí v Iráku na 68 260 v období od roku 2014 až do konce února 2018.

Situace v Sýrii je více nepřehledná. Kvůli špatné přístupnosti mnoha oblastí a protichůdným zprávám jednotlivých aktérů konfliktu, OSN přestala sledovat počty obětí. Zato organizace Syrská observatoř pro lidská práva přišla s číslem, že od roku 2011 zemřelo 353 900 lidí, z toho 106 000 tvořily civilní oběti. Nezahrnuje ovšem osoby, které jsou pohřešovány a považovány za mrtvé.

<sup>22</sup> Zdroj udává pouze oblast, ne konkrétní země.

Odhadem dalších 100 000 úmrtí podle organizace nebylo zdokumentováno (BBC 2018). V současnosti UNHCR eviduje celosvětový počet uprchlíků na 35,3 milionů osob. Z tohoto celkového počtu tvoří 19 % uprchlíci pouze ze Sýrie (UNHCR nedatováno). Čísla jsou dnes samozřejmě vyšší, ale již tyto počty nám ukazují rozsah a hrůzu násilností, které se v Iráku a Sýrii děly a nadále dějí.

Během uprchlické krize bylo od roku 2014 na území Iráku vnitřně vysídleno přes 3 miliony lidí, dalších 260 000 odešlo do okolních zemí. Zhruba 1,5 milionu těchto osob našlo útočiště na severu země v Iráckém Kurdistanu. Většina lidí se usadili buď v uprchlických táborech nebo neformálních osadách v městských oblastech. Zároveň je zde spousta uprchlíků ze Sýrie, kteří utíkají před násilím a pronásledováním. Rok 2018 znamenal návrat velkého počtu těchto lidí do svých domovů, ale vyhráno bohužel nemají. Životní podmínky jsou velmi špatné. Hlavními prioritami pro tyto lidi jsou: ochrana, přístup k základním službám (potraviny, nezávadná voda, přístřeší) a možnosti obživy. Dále je problémem zničená infrastruktura země a nedostatek ekonomických příležitostí. Základní potřeby chybí více než 2,3 milionu lidem (USA for UNHCR 2019). Příkladem budiž i město Mosul. Když ho ISIS vyhlásil za hlavní město svého chalífátu, klesl počet obyvatel z 2,5 milionu na 1 milion (Dora 2021: 149).

Bohužel ani v některých uprchlických táborech uprchlíci nenalezli bezpečí před útoky ISIS. Konkrétními příklady budiž následující tři útoky. V dubnu 2015 zaútočil ISIS na palestinský uprchlický tábor Jarmúk v syrském Damašku, kde tehdy žilo přes 18 000 lidí. Další dva příklady se odehrály v rozpětí dvou týdnů v květnu 2017. Ten první je z 2. května 2017, kdy bojovníci ISIS podnikli útok na kontrolní stanoviště SDF a uprchlický tábor Rajm al Salibi nedaleko města Shaddadi v severovýchodní Sýrii. V tomto táboře se nacházeli vnitřně vysídlení Syřané a iráčtí uprchlíci. Syrská observatoř pro lidská práva zdokumentovala, že si tento útok vyžádal minimálně 38 obětí. Po útoku bylo zhruba 400 lidí přemístěno do tábora al-Hol (BBC 2017; Reuters 2017). Druhým příkladem je 15. květen 2017, kdy islamisté použili bomby nastražené v autech a zabili

nejméně 6 lidí a další zranili. Útok se odehrál u uprchlického tábora Rukban na syrsko-jordánské hranici (Wilson Center 2019).

Jen od roku 2014 do konce roku 2019 ISIS vykonal 27 947 teroristických útoků – 80 % z nich se odehrálo na území Iráku, 17 % z nich v Sýrii. Od roku 2017 je ISIS považován za uskupení, které vykonalo nejvyšší počet teroristických útoků. (Dora 2021: 149).

Po desetiletích konfliktů a násilí v Iráku je stále mnoho Iráčanů vnitřně vysídleno. Navrátilci z vnitřních táborů sice převyšují počet vnitřně vysídlených osob, ale mnozí z nich se stále potřebují reintegrovat do společnosti a potřebují humanitární pomoc. Ačkoliv ozbrojené násilí pokleslo, stále zde ale působí ozbrojené skupiny, provádějící menší vojenské operace, které jsou nepředvídatelné a nadále ohrožují občany (USA for UNHCR nedatováno a). Situace v Sýrii nadále zůstává velmi vážná. Odhaduje se, že humanitární pomoc potřebuje kolem 16,7 milionu lidí, více než polovina obyvatel byla vysídlena ze svých domovů. Kolem 90 % Syřanů vlivem konfliktu žije pod hranicí chudoby a kolem 12,9 milionu lidí trpí nedostatkem potravy (USA for UNHCR nedatováno b).

### **2.3.2 Sociální a kulturní dopady**

Za doby svého působení dokázal ISIS ovlivnit životy mnoha lidí. Společenský život byl ovlivněn a řízen přísným výkladem islámské víry, lidé byli vystavováni propagandě islamistů a brutálnímu terorizování osob, které se nepodřídily jeho požadavkům, včetně žen i dětí. S vypuknutím občanské války v Sýrii a boji mezi povstalci, vládními silami a ISIS, byla infrastruktura země značně poškozena. Tyto boje měly za následek mnoho civilních obětí a běžným lidem se nedostávalo základních potřeb, jako potraviny či léky, a začali migrovat jinam. *Sociální* aspekt místních obyvatel trpěl.

Standardní propagandistický scénář ISIS byl takový, že jejich nepřítel je „silný, početný, homogenní, zlý a musí být poražen“. Vlivem jeho „nepřátel“ trpí, protože deklaruje, že vůdci a členové ISIS jsou „ctnostní, jednotní a čistí“.

Díky těmto vlastnostem mohou nepřátelům „ublížit a porazit je dodržováním náboženství, jednotou a násilím“ (Beer – Hariman 2018: 21).

Zajímavé je společenské složení Iráku a Sýrie. *Irácká* společnost je etnicky i konfesně velmi rozmanitá. Většinu obyvatel tvoří Arabové, poté tu jsou hojně zastoupeni Kurdové a ještě bychom tu našli Asyřany, Turkomany, Armény či Sabějce. Nábožensky zde dominuje šiitská větev islámu (zhruba 60–65 %). Problematický je ale etnicko-konfesní prvek, protože každá z původních tří provincií měla jiné složení (Bouchal 2012: 156):

- a) Mosulská<sup>23</sup>: sunnitští Arabové
- b) Bagdádská: sunnitští Kurdové
- c) Basra: šiitští Arabové

*Syrská* společnost je také rozmanitá. Většina obyvatel jsou Arabové, severovýchod obývají Kurdové a město Aleppo i Arméni. Nejrozšířenější je sunnitská větev islámu (skoro  $\frac{3}{4}$  obyvatel) a zbytek tvoří stoupenci dalších větví jako jsou šiité, alavité, ismailité či drúzové (Ponížilová 2012: 113).

Na každodenní život v chalífátu dohlíželi bojovníci tvořící tzv. *rijāl al-hisba*, kteří měli za úkol dohlížet na veřejnou morálku a trestat porušování náboženského práva ve veřejné sféře. Hlídkují ve městech a třeba kontrolují, jestli jsou zavřené obchody v době modliteb, zda plnoletí muži nosí vousy nebo jestli jsou ženy a muži oblečení a chovají se v souladu s chápáním slušnosti IS. Takto pověřeni bojovníci měli další úkoly. Na kontrolních stanovištích kontrolovali, zda-li někdo nemá alkohol, drogy či cigarety – pokud ano, byly tyto komodity zničeny. Mohli také provádět razie v domech podezřelých a dohlíželi na veřejné popravy podezřelých (Günther – Kaden 2016: 138).

Jak byl dále ovlivněn sociální život lze dobře ukázat na zacházení se ženami. ISIS je řazen mezi nejhorší pachatele genderově podmíněného násilí. Ženy islamisté různě mučili, sexuálně zneužívali, zotročovali, popravovali, věznili, nutili do sňatků a bylo jim jedno, jestli byly muslimského vyznání či

---

<sup>23</sup> Dnes se jmenuje Ninive.

nikoliv. Zvláště u jezídek docházelo k vynuceným náboženským konverzím. Paradoxně do řad ISIS mnoho žen přišlo dobrovolně. Získávaly vlivné postavení na celém území, které ISIS ovládalo, ale na druhou stranu i byly pouhými služkami a rodičkami. Mezi základní deklarované povinnosti na území islamistů patřilo např.: být manželkami džihádistů, rodit jejich další generace či podporovat globální dosah skupiny (Bados – Durán 2017: 288; Spencer 2016: 74). Vybrané ženy ale měly povoleno poskytovat omezené služby při posilování jejich komunity. Mezi ně nejčastěji patřilo vykonávání džihádu, studium věd o náboženství nebo plnit povinnost lékaře či učitelky (Spencer 2016: 80).

Obětem genderového násilí poskytuje podporu několik místních i mezinárodních organizací. Lidé ale bohužel nejsou vhodně a dostatečně informováni o vhodných službách a psychosociální nebo psychiatrické podpoře. Jsou i případy, kdy ženy stojí o toto poradenství a odbornou přípravu, ale zakazují jim to jejich mužské protějšky. Irácká vláda se zaměřuje na farmakologickou léčbu, než na psychosociální terapii a poradenství. Výjimkou je regionální vláda Kurdistánu, která se snaží zmíněnou pomoc poskytnout (HRW 2017).

Další, co bylo pro ISIS důležité, bylo dosáhnout změny pracovního a vzdělávacího systému pro mladistvé. Když získal kontrolu nad školami, začal zřizovat střediska náboženského vzdělávání. Po ovládnutí Mosulu byl vydán dekret, který zaváděl nové osnovy. Zakázána byla témata týkající se hudby, umění, dále předměty zabývající se nacionalismem, sekularismem či společenské a přírodní vědy (Günther – Kaden 2016: 137). Sýrii potkal stejný osud. Školy jsou často zničené, poškozené a zbylé přetížené – hodně dětí nebo poskytují útočiště vysídleným rodinám (UNICEF 2024). Působení ISIS dále vedlo k náboženskému napětí. Došlo tak ke změně tradic, zvyků a ke změně ve vzdělávání a výchově. Do všeho prolínal extremismus.

Problémy zažívali např. Jezídi. U nich došlo k perzekuci a ve velkém nebezpečí se ocitli v roce 2014 a poté, kdy došlo ke stažení kurdských jednotek

pešmergů v pohoří Sindžár. Byli opuštěni a přišli o ochranu (Taheri 2017). Zároveň jim v propagandě ISIS byla připisována vina za zapálení mešity v Sindžáru (Fazil 2023). Irácká armáda byla v té době slabá a zkorumpovaná a tak se vláda spoléhala na šiitské milice. Jenže ty v minulosti mučily a vraždily sunnitské muslimy. Též vypalovaly a rabovaly jejich domy, což náboženskému napětí rozhodně nepomáhá (Williams 2015).

ISIS se zaměřil na etnicko-náboženské menšiny v Ninive – Asyřané, Chaldejci, Jezídi a další. Islamisté se zde snažili prosadit monolitickou a radikální formu sunnitského islámu pomocí násilné konverze, zotročování a poprav. Celé to byla snaha vymazat nejen kulturní identitu, ale i staletí trvající etno-sektářského soužití. Docházelo ke strukturálnímu násilí, kdy docházelo k omezování svobody vyznání a násilí vůči menšinám. Menšiny byly vystavovány nenávisným projevům, často založených na předsudcích, mylných představách či nedostatku respektu k rozmanitosti a inkluzivitě. Zmíněné problémy přetrvávají dodnes (Fazil 2023). Menšiny v Iráku se dočkaly alespoň schválení zákona, který uznal zločiny ISIS spáchané na ženách za genocidu a zločiny proti lidskosti. V uplatňování zákona došlo pouze k malému pokroku (HRW 2022).

ISIS dokázal vytvořit takovou ideologii, která dokázala narušit státní a kmenové režimy – upevnit a promítnout moc i na *kulturní* sféru (Beer – Hariman 2018: 22). V době jeho počínání došlo k ničení památek, poutních míst a celkovému kulturnímu dědictví Iráku a Sýrie. Památky ISIS využívá z pragmatického a ideologického hlediska, aby toho využil k propagandě. Zároveň se netají tím, že památky ničí proto, aby pobouřil své okolí a zbytek světa (Macháček 2020b). Motivací pro toto ničení může být i zahlazování drancování, politický či vojenský zisk nebo záměrné podněcování politicko-sektářského násilí (Cunliffe – Curini 2018: 1094).

Podle ISIS veškeré památky, sochy, svatyně a poutní místa velebí falešná božstva a neměly by být uctívány (Szántó 2018: 48). Bylo i odhaleno, že mnoho ukořistěných artefaktů bylo prodáno a islamisté z nich měli profit. Poničeny byly



např. starověké ruiny, památky a budovy ve městech Hatra, Nimrud či Palmýra. Dále mosulské muzeum (a ničení soch v něm uložených) a Mosulská veřejná knihovna, kostely, chrámy, mešity a svatyně po celém Blízkém východě (History.com 2017).

Chrámy, kostely a veškeré stavby jinověrných komunit byly ničeny. Myslí se tím stavby křesťanské, sůfijské, šiitské, jezídské, asyrské, ale i také světské stavby. ISIS tyto stavby zlikvidoval ve jménu vyhlazení nevěřících a chtěl z území chalífátu smazat pozůstatky světského státu. V oblasti Mosulu byla většina památek srovnána se zemí, stejně tak zbylé mešity, hřbitovy a hrobky zasvěcené sunnitským prorokům (Macháček 2020a). V samotném Mosulu až 73 % zničených památek nebylo ani použito k propagandě. Ve stejné oblasti bylo zničeno až 86 % pohřebních staveb (většinou sunnitských). Křesťanské stavby taky utrpěly – hlavně kostely byly vyrabovány a zapáleny (Macháček 2020b). V Palmýře byl zajat a setnutím hlavy popraven archeolog a ředitel palmýrského muzea Chálid Asaad, když islamistům odmítl říci, kam před nimi ukryl archeologické nálezy (BBC 2021).

Dalším argumentem, kterým si ISIS hájí tyto činnosti, je boj proti nacionalismu a panarabismu. ISIS to vysvětloval tím, že nevěřící národy se snažily vypodobnit asyrské památky jako součást historie iráckých muslimů, ale odradilo to Iráčany od správné víry. V oblasti Sýrie byly provedeny útoky na vesnice asyrských křesťanů. Před válkou zde stálo na 24 kostelů, k roku 2020 fungoval jen 1 (Macháček 2020b).

Ničení památek neuniklo pozornosti světového společenství a proto pod patronátem OSN probíhají v oblasti Mosulu záchranné a restaurátorské práce, aby bylo obnoveno ztracené kulturní dědictví, sociální a vzdělávací systém. Celé toto počínání se dá považovat za „sociálně zprostředkovaný terorismus“. Události jsou medializovány a sdíleny na sociálních sítích. Tím se ISIS liší od al-Káidy. V době největšího rozmachu měl ISIS až 46 000 účtů na Twitteru (Macháček 2020b; Cunliffe – Curini 2018: 1094).

ISIS svým počínáním ničil poutní místa a kulturní dědictví obou zemí. Přispěl k napětí v místních komunitách a ukořistěné artefakty zneužíval pro nelegální obchod s uměním a starožitnostmi. Zároveň proti sobě poštvál místní obyvatele i mezinárodní společenství, protože zničené památky jsou považovány za formu umělecké historie. Zároveň docházelo k podněcování napětí a střetům mezi místními komunitami.

Státy se obecně shodují na ochraně uměleckých a kulturních statků kvůli jejich významu. Dále i kvůli tomu, že pro různé národy představují ekonomickou, politickou a sociální hodnotu. Tato ochrana je spojena se společným dědictvím lidstva, které má být zachováno pro budoucí generace. Ztráta takového dědictví může mít negativní důsledky. Může být ovlivněna kolektivní mysl pro identitu národa, podněcena touha po pomstě či vyvolána odvetná opatření (Bowker – Goodall – Haciski 2016).

*Výstup analýzy v sociálně-kulturním sektoru:*

<b>Sledovaný aktér</b>	<b>Negativní činnosti</b>	<b>Prvky narušující sektor</b>	<b>K čemu by mělo docházet (dopady)?</b>	<b>Ovlivnilo to společnost? (ANO/NE)</b>
<b>ISIS</b> <i>(Islámský stát v Iráku a Sýrii)</i>	Vytváření <i>strachu</i> ve společnosti pomocí nátlakových akcí	Náboženské pnutí; zotročování; terorizování obyvatel	Destabilizace společnosti; migrace	ANO
	Vytváření <i>nejistoty</i> ve společnosti pomocí nátlakových akcí	Etnické a národnostní problémy a užití různých druhů násilí	Porušování lidských práv; možné vypuknutí konfliktu	ANO
	Ničení památek	Napětí v místních komunitách; nelibost místních obyvatel	Ničení kulturního dědictví	ANO
	Ničení poutních míst	Boj proti nacionalismu a panarabismu	Ztráta kulturní identity	ANO

(vlastní zpracování)

### 2.3.3 Ekonomické dopady

Ke svému fungování potřeboval ISIS finance. Ty získával např. vybíráním daní na zabraném území, zabíráním ropných polí, kontrolou bank, krádežemi, prodáváním artefaktů atd. Byly narušeny obchodní vztahy a nebyly zisky ani z turismu. Vybudoval natolik robustní systém pro své financování, že se stal jednou z nejbohatších teroristických skupin na světě. Na druhou stranu jeho působením trpěli lidé a ekonomiky států, ve kterých operoval.

Z blízkovýchodních zemí ve velkém odchází mladí lidé kvůli pomalému a nerovnoměrnému ekonomickému rozvoji a spousta lidí je i nezaměstnaných. Problémem je, že mohou být náchylní k džihádismu a toho pak zneužije ISIS, kterým nabídne program zaměstnanosti, poskytne skupinovou solidaritu a nabídne posláni (Beer – Hariman 2018: 20).

Ekonomické situace zkoumaných zemí jsou následovné. Irák je závislý na importu potravin. Důležitá je pro něj těžba zemního plynu a ropy (Bouchal 2012: 155–156). Sýrie má centrálně plánovanou sociálně tržní ekonomiku kontrolovanou vládou. Za strategická odvětví považuje např. ropný průmysl a její vývoz, zemědělství či obchod s bavlnou (Ponížilová 2012: 111).

ISIS ovládl ropná pole v Iráku a Sýrii a pašoval ji dál. Odhaduje se, že ovládal asi tucet ropných polí a několik rafinerií. Aby ji ale mohl těžit a pašovat, ponechává si technické pracovníky (Shatz 2014). Třeba v okolí východosyrského města Dajr az-Zaur ISIS ovládl ropná pole a ropu prodával dál, za snížené ceny, komukoliv (Szántó 2018: 106). Příkladem budiž i irácké pole Qayara poblíž mosulu s kapacitou kolem 8–10 tisíc barelů za den (Tichý 2016: 47).

ISIS na dobytých územích těžil ropu s produkcí zhruba 30–40 tisíc barelů denně. Kontroloval 253 ropných vrtů, z toho 161 bylo v provozu a ropu prodával v cenovém rozmezí 20–35 (někdy 45)<sup>24</sup> dolarů za barel (Tichý 2016: 42). Z výtěžku odhadem měsíčně padlo až 5,6 milionů dolarů na placení bojovníků, propagandy, agentů a informátorů. Zbylý obnos byl použit na údržbu táborů.

---

<sup>24</sup> Takto hlavně ropu ze syrského pole Omar, která je považována za vysoce kvalitní (Tichý 2016: 42).

Příjmy z ropy byly ale rozpoznány a zaměřeny v rámci americké operace *Inherent Resolve* (Blannin 2017: 14–15). Od doby, kdy začaly americké a ruské úderů na ropná zařízení, zisk z ropy klesl (BBC 2018).

Navíc tomu docházelo k útokům (a sabotážím) na plynovody a rafinérie na zpracování zemního plynu za účelem způsobit co nejvyšší ekonomické ztráty státu, kde ISIS působil (Tichý 2016: 32). Došlo např. k odpálení plynovodu pro přepravu zemního plynu do Damašku a Homsu. To byl problém, jelikož se používal k výrobě elektřiny a následnému vytápění v domácnostech. Zemní plyn celkově slouží v Sýrii pro generování až 90 % veškeré elektřiny (Tichý 2016: 51–52). Aby si ISIS zajistil další kontrolu nad zemním plynem, zaútočil na město Palmýra. Zde je produkováno 45 % produkce plynu k výrobě elektřiny. Najednou měli islamisté pod kontrolou několik plynových polí, která produkovala kolem 9 milionů metrů krychlových surového zemního plynu denně (Tichý 2016: 50).

Těžba ropy a její pašování byl hlavní způsob, kterým ISIS vydělával většinu peněz (GeoVane 2023). Na ropná zařízení útočil proto, aby stát musel mobilizovat své bezpečnostní složky a tím pak oslabit jeho moc. V souvislosti s armádou docházelo ke krádežím munice. Tu ISIS získával a kupoval skrze prostředníky (kolikrát i od důstojníků vládních armád) a pak ji klidně použil i proti té straně, od které munici sehnal (Szántó 2018: 105).

Další způsob získávání peněz, bylo vybírání daní od lidí na území chalífátu. Objevil se dokonce i případ, kdy ISIS zorganizoval útoky na civilisty v uprchlických táborech za účelem zvýšení přílivu migrantů, kterým by pak vnutil své formy daní. Výsledkem byl další zdroj financování, protože nejen že přichozí lidé do chalífátu platili daně, ISIS je použil i jako pracovní sílu a nebo s nimi obchodoval (Blannin 2017: 15). Zároveň došlo i k inflaci cen nebo šokům v nabídce – zásoby potravin se snížily, ceny rostly a ISIS nebyl schopen zásoby nahradit (Egel – Johnston – Robinson 2017: 17). Problémem je i to, že území ISIS lidé odcházeli kvůli páchanému násilí. Tím pádem se zmenšil okruh daňových poplatníků. K tomu irácká vláda přestala vyplácet mzdy

zaměstnancům, kteří zůstali/odešli na území ISIS, čímž byl znemožněn přístup k jejím příjmům (Blannin 2017: 18).

Daň z příjmu na území ISIS činila 10 %, z příjmu z podnikání 10–15 % a DPH 2 %. Také byly vybírány silniční a celní poplatky nebo odchodné, když někdo chtěl toto území opustit. K tomu byly vybírány daně za vodu, elektřinu, telekomunikace, výběry z bankovních účtů či nákladní vozidla, která potřebovala projet kontrolní stanoviště v chalífátu (Blannin 2017: 17–18). V Iráku kontroloval na 40 % tamní půdy pro pěstování obilnin. Ve výsledku bylo k roku 2015 vybráno zhruba 200 milionů dolarů na dani za obilniny a bavlnu, což je pak ušlý zisk pro ekonomiky obou zemí (WEF 2015).

Podle organizace OSN pro výživu a zemědělství islamisté kontrolovali až 40 % produkce pšenice v Sýrii. Tu následně vyváželi na západní pobřeží země kontrolované vládními silami. Díky tomuto mohl ISIS profitovat, ač to byla prakticky krádež syrské půdy. Na území Iráku dokázal zabavit téměř čtvrtinu veškerých zásob pšenice a ječmene vlastněných státem (Egel – Johnston – Robinson 2017: 15–16). ISIS tak získal pod kontrolu dodávky surovin na potraviny, ze kterých následně financoval svůj chod.

V oblasti energetiky se islamisté chopili i energetické sítě. Prodávali palivo do generátorů elektřiny a zmocnili se vodních přehrad<sup>25</sup>. Např. lidé ve městě Rakka, spoléhající se na energii z vody, mohli využívat elektřinu pouze 2–4 hodiny denně. Proto kupovali palivo do generátorů. Toho si ale všiml ISIS, který přišel s vybíráním daní za povolení k provozu, jelikož neměl dostatečnou kontrolu nad tímto zdrojem. Zasažen byl i průmysl, kde se ISIS zaměřil převážně na zařízení zpracující síru, fosfáty, ale hlavně cement – v Iráku kontroloval 3 cementárny, v Sýrii 2. Zmocnil se i výroby fosfátů<sup>26</sup> v iráckém městě Al-Káim a fosfátového dolu v Akašatu. Zajištěním těchto zařízení získával ISIS desítky až stovky milionů dolarů ročně (Egel – Johnston – Robinson 2017: 19–20).

---

<sup>25</sup> Vodu dokázali zužitkovat jako zbraň, k obraně či prosazování vojenských a politických cílů (Lossow 2016: 1).

<sup>26</sup> Fosfáty jsou důležité pro výrobu surovin používaných v zemědělství a na průmyslové chemikálie (Egel – Johnston – Robinson 2017: 20).

Přímé dopady konfliktu s ISIS jsou výrazné a negativní v Iráku a Sýrii, kde došlo k poklesu produktivity. V Sýrii, navíc i vlivem války, došlo k ohromnému odchodu pracovních sil. Rozpad místního obchodu snižuje produktivitu služeb a to má negativní dopad na jejich produkci v ekonomikách obou zemí (Ianchovichina – Ivanic nedatováno).

Pro uskutečnění svých plánů podnikl ISIS řadu teroristických útoků a sabotáží, kterými vážně ohrozil ekonomiky států a jejich obyvatele. Zmocněním se různých odvětví ušel zkoumaným zemím značný zisk. Zapojením praktik jako vydírání, obchod s lidmi či kradenou municí státům také neprospělo. Zaměstnancům států a firem, kteří se ocitli na území ISIS, bylo znemožněno vybírat peníze a nebyly jim vypláceny mzdy. Proběhla snaha poškodit infrastrukturu zemí a vytěžit z nich finanční maximum.

*Výstup analýzy v ekonomickém sektoru:*

Sledovaný aktér	Negativní činnosti	Prvky narušující sektor	K čemu by mělo docházet (dopady)?	Ovlivnilo to společnost? (ANO/NE)
ISIS <i>(Islámský stát v Iráku a Sýrii)</i>	Využívání závislosti na konkrétní komoditě (těžba ropy, plynu, obilniny...)	Ekonomická (ne)závislost a její zneužití	Krádež zdrojů a parazitování na nich; země přijde o peníze	ANO
	Ovládání zdrojů	Bezpečnost dodávek komodit	Ohrožení blahobytu a bezpečnosti státu a jeho obyvatel	ANO
	Nelegální ekonomické aktivity	Nelegální obchod	Pašování; obchod se starožitnostmi, zbraněmi, drogami...	ANO
	Výběr daní na zabraném území	Inflace; šoky v nabídce – neschopnost nahradit zásoby	Stát nevyplácí lidem na území ISIS – méně plátců daní	ANO

(vlastní zpracování)

### 2.3.4 Politické dopady

ISIS negativně ovlivnil politiku Iráku a Sýrie. Značně přispěl k politické stabilitě, kdy narušil zavedené pořádky. Využíval náboženství k prosazování politické vize, ne politiku k náboženské vizi. To vedlo k tomu, že obě země nebyly schopné řádně zajistit bezpečnost svých občanů. Např. v Iráku se obraceli na ozbrojené oddíly sektářských skupin (Kausch 2018: 26). Politické problémy a dopady tak často souvisí s tím, že vlády nejsou schopny naplno ochránit své občany a zajistit jim základní služby. Ti se poté proti vládám bouří a obracejí k jiným skupinám, ve kterých spatří naději na pomoc.

Po zlikvidování opozice na dobytém území, zřídil ISIS policejní složku a stal se tak jediným poskytovatelem bezpečnosti. Jestliže se ale nepodařila okamžitá kontrola, byli osloveni místní obyvatelé. Poté následovalo použití nátlaku a měkké síly pro získání plné kontroly nad územím (Khalaf 2015).

V souvislosti s útoky na infrastrukturu země chtěl ISIS ukázat na následující: neschopnost tamních vlád chránit tyto objekty, zpochybnit je v očích obyvatelstva a rozpoutat paniku ve společnosti (Tichý 2016: 33). ISIS tak zasadil klín mezi místní obyvatele. Irák se rozdělil podle sektářského a etnického klíče a byl vržen do občanské války nízké intenzity, z čehož posléze benefitoval ISIS k dobytí území (Cordesman 2015). Sýrie měla (a má) svých problémů až dost, ale tamní vláda činila pragmatické kroky, kdy docházelo k občasné spolupráci s ISIS (White 2015). Přesto obě země mají blízko k tomu být označené za zhroucený stát (Cordesman 2020).

Existence a působení ISIS pouze prohlubovalo politickou krizi v Iráku. Důsledkem této situace vypukly v zemi nepokoje. ISIS tak nepřímou posílil mocenský boj mezi šíity, sunnity, Araby a Kurdy v irácké politice, což přispělo ke zhoršení politické a bezpečnostní situace. Zároveň tato situace nahrála Íránu, kterému to usnadnilo zasahovat do bezpečnosti v šíitských a kurdských oblastech (Benny – Polus 2017: 9–10).



Kvůli působení ISIS zavedla irácká vláda omezení, včetně zákazu vycházení. Nedomyšlenost těchto omezení spočívala v tom, že na některé státní úředníky se nevztahovala a pro ISIS tak bylo snazší je identifikovat a zaútočit na ně (Cordesman 2020). Sektářské a etnické rozdělení vedlo iráčany k averzi vůči pokračování přítomnosti amerických vojáků a poradců, kteří zde cvičí irácké síly (Cordesman 2015). Lidem se nelíbí, že jsou irácké bezpečnostní složky závislé na pomoci američanů a koaličních partnerů. V roce 2017 irácký premiér Hajdar Abádí oznámil, že islamisté byli v Iráku poraženi (Dent 2020). Syrský režim zase slavil, když získal zpět z rukou ISIS město Palmýra. To je strategicky důležité, protože otevírala možnosti postupu na západní provincie a města jako Damašek a Homs. Znovudobytím mohly vládní síly město využít pro protiofenzívu směrem na Rakku (Shaheen 2016).

Přes přísný výklad práva *šaría* a brutální totalitní vládu, dokázal ISIS získat lidi na svou stranu. Na dobytém území dokázal poskytnout hmotné i nehmotné statky (Bados – Durán 2017: 292). Využíval mocenského vakua státu a místní správy. Cílem bylo poskytnout stejné služby jako stát – infrastrukturu, islámské školy pro chlapce a dívky, dotace na zboží (potravin/doprava), poštovní služby, bezplatnou zdravotní péči atp. Paralelně totiž vytvářel nové instituce, např. policie, vzdělávací, zdravotní a sociální systém nebo soudy (Bados – Durán: 292–293). Dále zřizoval infrastrukturní, humanitární nebo bezpečnostní projekty. Město Rakka, *de facto* hlavní město chalífátu, a přilehlé venkovské oblasti jsou důkazem, že ISIS tuto správu dokázal vykonávat efektivně. Dalšími příklady podobné správy mohou být města jako Al-Báb a Manbidž (Caris – Reynolds 2014).

Instituce vytvořené ISIS se kvůli přílišné brutalitě nikdy nestaly legitimními. I přesto se na ně lidé obraceli, protože je vnímali jako ochranu před chaosem ve státu, způsobeným konfliktem a selháním vlády. Obyvatelé kolikrát ani nemuseli souhlasit s ideologií ISIS, ale věřili, že nové soudní a policejní služby zajistí bezpečnost a budou jakýmsi bezpečnostním opatřením proti útokům vládních sil (Khalaf 2015).

Obě země mají stále před sebou mnoho výzev. Irák potřebuje vládu a odhodlané vedení. Problémy se týkají vnitřně vysídlených osob či zadržených islamistů, které je třeba provést soudním řízením a zavřít do vězení (VICE News 2021). Dále pokračují politické protesty a nepokoje, se kterými je třeba se vypořádat. Sýrie pokračuje v obnově oblastí, které byly poškozeny v bojích ISIS. Není ale jisté, jak bude naloženo se zajatými islamisty (Dent 2020). I přesto, že si na vrcholu své slávy byl ISIS schopen vytvořit mocenskou strukturu (paralelně s těmi legitimně uznanými) a udržovat jejich chod na dobytém území, nebyl schopen ve výsledku odolat vládním silám a mezinárodnímu tlaku. Státní instituce ohrožoval a zpochybnil, ale ty to s obtížemi ustály.

Irák také potřebuje vyřešit sektářské a etnické rozpory, jinak nebude moci vytvořit efektivní bezpečnostní síly a právní stát. Týká se to i Kurdů, kteří výrazně pomohli k porážce ISIS, kontrolují velké území a bude potřeba s nimi jednat. Stabilnější Irák by mohl omezit roli Íránu a působit jako jakýsi „nárazník“ proti nestabilitě v Sýrii. Také by se mohl více ujmout Kurdů a tím zahnat obavy Turecka, nebo navázat příznivé vztahy s okolím a pomoci snižovat riziko mocenského soupeření (Cordesman 2015). Problematická je také situace s uprchlíky, se kterými si musí Irák, Sýrie a okolní země poradit, protože i mezi nimi se mohou nacházet teroristé. Díky tomu pak mohou budovat zázemí, radikalizovat další lidi a plánovat další útoky. Země, které je budou přijímat, proto musí přijmout řádné postupy pro kontrolu totožnosti, jinak jsou bezpečnostně ohroženy (Benny – Polus 2017: 11). Jakýkoliv z těchto problémů může znamenat riziko a potenciální hrozbu do budoucna, ze které by mohla vzniknout organizovaná radikální skupina.

Výše nabyté znalosti a jejich výsledky jsem zanesl do tabulky dle stanoveného klíče následovně:

*Výstup analýzy v politickém sektoru:*

<b>Sledovaný aktér</b>	<b>Negativní činnosti</b>	<b>Prvky narušující sektor</b>	<b>K čemu by mělo docházet (dopady)?</b>	<b>Ovlivnilo to společnost? (ANO/NE)</b>
<b>ISIS</b> <i>(Islámský stát v Iráku a Sýrii)</i>	Vytváření paralelních mocenských struktur	Vojenské či ekonomické hrozby	Lidé hledají pomoc a služby u alternativních správních struktur	ANO
	Destabilizace politického systému	Různé ideologie	Oslabení vládních institucí	ANO
	Užívání násilí k dosažení politických cílů	Mocenský boj mezi národnostními a náboženskými skupinami	Politická nestabilita	ANO
	Útoky na státní úředníky	Nejistota bezpečí ve veřejném prostoru	Zákazy pro veřejnost – omezení pohybu	ANO

(vlastní zpracování)

## Závěr

Irák a Sýrie si v 21. století prošli řadou velkých změn. Irák byl od roku 2003 v rozvratu a v Sýrii se bezpečnostní a společenská situace razantně zhoršila po událostech Arabského jara v roce 2011. Tyto dvě nábožensky a společensky rozmanité země se tak staly „perfektním“ prostředím pro různé NSA, kteří využili tohoto chaosu. Jedním z těchto NSA byl ISIS, který uzmul značnou část území s cílem vytvořit chalífát, jehož občané měli žít pod přísným výkladem islámského práva *šaría*.

Provedený výzkum mé bakalářské práce poskytuje rozšíření povědomí o problematice dopadů působení ISIS. Cílem této práce bylo podrobně zkoumat „*Jaké dopady mělo působení ISIS na iráckou a syrskou společnost?*“. Práce ukazuje, jak a jakým způsobem byly společnosti Iráku a Sýrie negativně ovlivněny a k čemu události vedly. Zkoumaným obdobím byly roky 2015–2020, protože v tomto období zažil ISIS svůj největší vzestup, ale i pád.

ISIS využil chaotické situace a mocenského vakua států a místní správy. Ty nebyly schopné plně zajistit bezpečnost svých obyvatel, služby pro ně či dodávky základních potřeb. ISIS se naplno etabloval po roce 2014, kdy byl vyhlášen chalífát. Svět překvapil svou brutalitou a rychlými územními zisky. Aby ISIS mohl efektivně teritoriálně vládnout, vytvořil složky správy, např. hackerskou, propagandistickou nebo byrokratickou. Vojensky ISIS využil znalostí a dovedností členů irácké armády a bývalých loajalistů strany Baas, což mu pomohlo dosáhnout značné části svých cílů.

Ze strany ISIS docházelo k různým druhům násilností a porušování lidských práv. Ať už šlo o popravy, přísné zákony, násilné konverze nebo perzekuce na základě víry či etnika. ISIS se stal i velkým pachatelem sexuálního násilí páchaném na ženách, které byly zneužívány, zotročovány nebo nucené do sňatků. Také infiltroval místní kmeny a komunity, do kterých svým působením zasel strach, aby je tak oslabil a podvolily se mu.

Na dobytém území ISIS kontroloval ropná pole nebo potrubí na zemní plyn. Tyto komodity jsou pro ekonomiku Iráku a Sýrie důležité. Jelikož z těchto ukradených komodit ISIS čerpal, státy přišly o finance a byla ohrožena jejich bezpečnost, ale i bezpečnost a blahobyt obyvatel. Činnost ISIS ovšem nezůstala bez povšimnutí a jeho parazitování na území Iráku a Sýrie musela být nějak učiněna přítrž. Byly zahájeny letecké útoky ze strany dvou koalic. Díky nim ISIS postupně přicházel o území. Jenže tyto boje ještě více prohloubily humanitární a uprchlickou krizi, kdy miliony lidí přišli o své domovy, utekli do zahraničí nebo zůstali vnitřně vysídleni a je problém pro ně zajistit základní potřeby jako voda, potraviny a přístřeší. Tato krize je řazena mezi vůbec nejhorší.

Jak lze vidět v tabulkách na konci každé podkapitoly o dopadech, teritoriální vládnutí ISIS mělo značně negativní vliv na sociálně-kulturní, ekonomické a politické prostředí obou zemí. Etnicko-národnostní rozpory byly zneužity a více prohloubeny, došlo k náboženskému pnutí mezi komunitami a celkovému destabilizování společnosti. Újmě neunikla ani kultura. Zvyky a tradice místních byly potlačeny, památky a poutní místa zničeny a artefakty rozkradeny pro profit. Lidé přišli o místa, která pro ně měla význam a státy přišly o kulturní dědictví. Ekonomickému prostředí ISIS uškodil parazitováním na zmíněné ropě a zemním plynu, ale také prováděním nelegálních ekonomických aktivit jako pašování, obchod s artefakty, zbraněmi či drogami. Také vybíral daně za různé služby. Tím pádem ale nemohly státy efektivně vybírat daně a netekly jim finance do státní kasy. Státním úředníkům na území ISIS nebyly vypláceny mzdy a snížil se tak okruh plátců daní. Politické prostředí ISIS ohrozil násilnými činy a zastrašováním k prosazení svých cílů. Také bylo zneužito rozporu mezi šíity, sunnity, Araby a Kurdy v irácké politice – umocnil se mocenský boj mezi národnostními a náboženskými skupinami. Dále vytvářel paralelní mocenské struktury. Zoufalí obyvatelé, kteří přestali věřit, že je stát ochrání, se obraceli k institucím vytvořených ISIS, což ale oslabovalo působnost a vliv vládních institucí.

Mám-li zhodnotit situaci, tak ISIS stále zůstává hrozbou. Sice už nemá takové schopnosti, aby se přetvořil do koherentní skupiny, ale stále podniká útoky, plánuje teroristické akce a vlády obou zemí musí jeho působení předcházet. Ačkoliv byl ISIS teritoriálně poražen a počet jeho útoků klesá (viz příloha č. 4), je pořád bezpečnostním rizikem a výzvou. Je otázkou času, jestli se tuto organizaci podaří někdy úplně vymýtit či nikoliv. Vlády zemí musí do svých složek reflektovat etnicko-národnostní aspekt, aby nebylo nikomu ukřivděno. Rád bych zde odkázal na dva zdroje, které přehledně mapují současné aktivity ISIS a události, které se ho týkají – *ISIS Liveuamap* a *Interaktivní mapa aktivit ISIS* od *Washington Institute for Near East Policy* (2024). Oba zdroje lze nalézt v seznamu zdrojů.

Vzhledem ke komplexnosti problematiky událostí kolem ISIS a Blízkého východu lze nadále polemizovat nad tím, jak tyto problémy skončí. Dopady působení ISIS budou společnosti v Iráku a Sýrii ještě dlouho pociťovat. Je potřeba stále vyvíjet úsilí k urovnání těchto sporů a ke stabilizaci regionu, aby bylo zabráněno vzniku obdobných skupin. Blízký východ je nábožensky, etnický a ideologicky velmi rozmanitý a uklidnit znesvářené frakce bude složitou výzvou do budoucna.

## Seznam zdrojů

AIIA (nedatováno). *The Influence of Non-State Actors on Global Politics* (<https://www.internationalaffairs.org.au/the-influence-of-non-state-actors-on-global-politics/>, 15. 12. 2023).

Azani, Eitan – Ganor, Boaz (2019). Terrorism in the Middle East. In: Chenoweth, Erica – English, Richard – Gofas, Andreas eds., *The Oxford Handbook of Terrorism* (Oxford: Oxford University Press), s. 569–589.

Bados, Víctor – Durán, Marién (2017). The political and security repercussions of Islamic State in the MENA region. In: Szmolka, Inmaculada eds., *Political Change in the Middle East and North Africa: After the Arab Spring* (Edinburgh: Edinburgh University Press), s. 281–300.

BBC (2017). *Syria war: Many dead in IS attack on displaced people's camp* (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39778171>, 24. 3. 2024).

BBC (2018). *Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps* (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>, 29. 11. 2023).

BBC (2021). *Syria 'finds body of archaeologist Khaled al-Asaad beheaded by IS'* (<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55977964>, 4. 4. 2024).

Beer, Francis A. – Hariman, Robert (2018). Realism, Post-Realism and ISIS. In: Avgustin, J. R. – Nurnus, Max – Orsi, Davide eds., *Realism in Practice: An Appraisal* (Bristol: E-International Relations Publishing), s. 16–28.

Benny, Guido – Polus, Suror Shaba (2017). ISIS in Iraq: The Impact on National, Regional and Global Peace and Security. *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences* 2 (1), s. 8–14.

Bílková, Veronika – Lattmann, Tamás (2016). The Use of Force Against the Islamic State. *Ústav mezinárodních vztahů*. 9. 11. 2016 (<https://www.iir.cz/the-use-of-force-against-the-is>, 21. 11. 2023).

Blaker, Lisa (2016) "The Islamic State's Use of Online Social Media". *Military Cyber Affairs* 1 (1), s. 1–9.

Blannin, Patrick (2017). Islamic State's Financing: Sources, Methods and Utilisation. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 9 (5), s. 13–22.

Bouchal, Martin (2012). Irák. In: Burgrová, Helena – Ježová, Michaela, *Současný Blízký východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti* (Brno: Barrister & Principal), s. 147–161.

Bowker, David W. – Goodall, Laura – Haciski, Rebecca A. (2016). Confronting ISIS's War on Cultural Property. *The American Society of International Law*. 14. 7. 2016 (<https://www.asil.org/insights/volume/20/issue/12/confronting-isis-war-cultural-property>, 11. 3. 2024).

Buzan, Barry – Wæver, Ole – Wilde, Jaap de (1997). *Security: A New Framework for Analysis* (Londýn: Lynne Rienner Publishers).

Caris, Charles C. – Reynolds, Samuel (2014). ISIS GOVERNANCE IN SYRIA. *Institute for the Study of War*. 5. 7. 2014 (<https://www.understandingwar.org/report/isis-governance-syria>, 10. 4. 2024).

Clapham, Andrew (2015). Non-state Actors. *Researchgate.net*. 20. 4. 2015 ([https://www.researchgate.net/publication/228227478\\_Non-State\\_Actors](https://www.researchgate.net/publication/228227478_Non-State_Actors), 11. 12. 2023), 1–13.

Cordesman, Anthony H. (2015). Iraqi Stability and the "ISIS War". *Center for Strategic and International Studies*. 12. 8. 2015 (<https://www.csis.org/analysis/iraqi-stability-and-isis-war>, 9. 4. 2024).

Cordesman, Anthony H. (2020). The Real World Capabilities of ISIS: The Threat Continues. *Center for Strategic and International Studies*. 9. 9. 2020 (<https://www.csis.org/analysis/real-world-capabilities-isis-threat-continues>, 9. 4. 2024).



Council of Europe (nedatováno). *What is gender-based violence?* (<https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence>, 18. 3. 2024).

ČT24 (2019). *Kurdové. Třicetimilionový národ bez vlastního státu, který pomohl porazit islamisty* (<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/kurdove-tricetimilionovy-narod-bez-vlastniho-statu-ktery-pomohl-porazit-islamisty-58262>, 7. 12. 2023).

Cunliffe, Emma – Curini, Luigi (2018). ISIS and heritage destruction: A sentiment analysis. *Antiquity* 92 (364), s. 1094–1111.

DCAF Geneva (2015). *Armed Non-State Actors: Current Trends & Future Challenges* ([https://www.files.ethz.ch/isn/144858/ANSA\\_Final.pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/144858/ANSA_Final.pdf), 17. 2. 2023).

Dent, Elizabeth (2020). US POLICY AND THE RESURGENCE OF ISIS IN IRAQ AND SYRIA. *Middle East Institute*. 21. 10. 2020 (<https://www.mei.edu/publications/us-policy-and-resurgence-isis-iraq-and-syria>, 9. 4. 2024).

Dora, Zuhale Karakoç (2021). Borders, Terror and Immigration: The ISIS Case. In: Acar, Hasan – Deniz, Halil Emre eds., *Security Issues in the Context of Political Violence and Terrorism of the 21st Century* (Newcastle: Cambridge Scholars Publishing), s. 143–153.

Durac, Vincent (2015). The Role of Non-State Actors in Arab Countries after the Arab Uprisings. *European Institute of the Mediterranean* (<https://www.iemed.org/publication/the-role-of-non-state-actors-in-arab-countries-after-the-arab-uprisings/>, 15. 12. 2023).

Egel Daniel – Johnston, Patrick B. – Robinson, Eric eds. (2017). *When the Islamic State Comes to Town* (Santa Monica: Rand Corporation).

European Commission (2020). *Impacts of non-state actors* (<https://knowledge4policy.ec.europa.eu/foresight/topic/increasing-influence-new->

governing-systems/non-state-actors-impacts-all-level-governance\_en, 15. 12. 2023).

Fairfield, Hannah – Wallace, Tim – Watkins, Derek (2015). How ISIS Expands. *The New York Times*. 21. 5. 2015 (<https://www.nytimes.com/interactive/2015/05/21/world/middleeast/how-isis-expands.html>, 15. 12. 2023).

Fazil, Shivan (2023). Addressing challenges to tolerance and religious diversity in Iraq. *Middle East Institute*. 5. 7. 2023 (<https://www.mei.edu/publications/addressing-challenges-tolerance-and-religious-diversity-iraq>, 4. 4. 2024).

FBI (2020). *Domestic Terrorism: Definitions, Terminology, and Methodology* (<https://www.fbi.gov/file-repository/fbi-dhs-domestic-terrorism-definitions-terminology-methodology.pdf>, 18. 3. 2024).

GeoVane (2023). *What Happened to ISIS?* (<https://youtu.be/SAfJxo2dBOo>, 7. 8. 2023).

Günther, Christoph – Kaden, Tom (2016). “Beyond Mere Terrorism: The Islamic State’s Authority as a Social Movement and as a Quasi–State.” *Sicherheit Und Frieden (S+F) / Security and Peace* 34 (2), s. 134–140.

Hidaka, Masaki – Rom, Mark Carl – Walker, Rachel Bzostek (2022). *Introduction to Political Science* (Houston: OpenStax).

History.com (2017). *ISIS – Assaults on Historical Sites* ([https://www.history.com/topics/21st-century/isis#section\\_6](https://www.history.com/topics/21st-century/isis#section_6), 18. 2. 2024).

HRW (2017). *Iraq: Sunni Women Tell of ISIS Detention Torture* (<https://www.hrw.org/news/2017/02/20/iraq-sunni-women-tell-isis-detention-torture>, 13. 10. 2023).

HRW (2022). *Iraq Events of 2021* (<https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/iraq>, 4. 4. 2024).

Ianchovichina, Elena – Ivanic, Maros (nedatováno). Economic Effects of the Syrian War and the Spread of the Islamic State on the Levant. *Worldbank* (<https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/MNA/extended-summary-impact-of-ISIS.pdf>, 11. 3. 2024).

Jabareen, Yosef (2015). "The emerging Islamic State: Terror, territoriality, and the agenda of social transformation." *Geoforum* 58. s. 51–55.

Jones, Adam (2023). GENOCIDE AND CRIMES AGAINST HUMANITY. In: McDonald, Matt – Williams, Paul D. eds., *Security Studies: An Introduction (4th Edition)* (Londýn: Routledge), s. 407–421.

Kausch, Kristina (2018). "Identity Politics and Regional Order in the Levant." *Uluslararası İlişkiler / International Relations* 15 (60), s. 21–29.

Khaerr, Tan (2017). Territories controlled by the Islamic State in Iraq and Syria in June 2015. *Wikipedia Commons*. 5. 11. 2017 (<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=63876814>, 13. 10. 2023).

Khalaf, Rana (2015). Beyond Arms and Beards: Local Governance of ISIS in Syria. *E-International Relations*. 7. 1. 2015 (<https://www.e-ir.info/2015/01/07/beyond-arms-and-beards-local-governance-of-isis-in-syria/>, 10. 4. 2024).

Krause, Keith – Milliken, Jennifer (2009). Introduction: The Challenge of Non-State Armed Groups. *Contemporary Security Policy* 30 (2), s. 202–220.

Lewis, Elizabeth (2021). What Is Structural Violence?. *ThoughtCo*. 16. 2. 2021 (<https://www.thoughtco.com/structural-violence-4174956>, 18. 3. 2024).

Liveuamap (nedatováno). *ISIS - Liveuamap* (<https://isis.liveuamap.com/cz>, 8. 4. 2024).

Longley, Robert (2022). What Are Non-State Actors?. *ThoughtCo*. 28. 7. 2022 (<https://www.thoughtco.com/non-state-actors-5443123>, 13. 12. 2023).

Lossow, Tobias (2016). Water as Weapon: IS on the Euphrates and Tigris. *Stiftung Wissenschaft und Politik*. 3. 1. 2016 ([https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2016C03\\_lsw.pdf](https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2016C03_lsw.pdf), 29. 11. 2023).

Macháček, Matěj (2020a). Ničení kulturního dědictví islámskými extremisty v kontextu ideologie a propagandy – případ ISIS, část I. *Security Outlines*. 15. 3. 2020 (<https://www.securityoutlines.cz/niceni-kulturniho-dedictvi-islamskymi-extremisty-v-kontextu-ideologie-a-propagandy-pripad-isis-cast-i/>, 3. 8. 2023).

Macháček, Matěj (2020b). Ničení kulturního dědictví islámskými extremisty v kontextu ideologie a propagandy – případ ISIS, část II. *Security Outlines*. 20. 3. 2020 (<https://www.securityoutlines.cz/niceni-kulturniho-dedictvi-islamskymi-extremisty-v-kontextu-ideologie-a-propagandy-pripad-isis-cast-ii/>, 4. 8. 2023).

Marshall, Tim (2016). *V zajetí geografie: Jak lze pomoci deseti map pochopit světovou politiku* (Londýn: Elliott & Thompson Limited).

Munro, André (2013). state monopoly on violence. *Britannica*. 6. 3. 2013 (<https://www.britannica.com/topic/state-monopoly-on-violence>, 31. 1. 2024).

Olvera, Gustavo (2013). The Security Council and the Illegal Transfer of Small Arms and Light Weapons to Non-State Actors. *Mexican Law Review* 6 (2), s. 225–250.

Pascucci, Elisa (2016). "The humanitarian infrastructure and the question of over-research: Reflections on fieldwork in the refugee crises in the Middle East and North Africa." *Area* 49 (2), s. 249–255.

Ponížilová, Martina (2012). Sýrie. In: Burgrová, Helena – Ježová, Michaela, *Současný Blízký východ: Politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti* (Brno: Barrister & Principal), s. 105–117.

Reuters (2017). *Islamic State attack kills at least 38 in northeast Syria - monitor* (<https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-islamic-state/islamic-state-attack-kills-at-least-38-in-northeast-syria-monitor-idUSKBN17Y13H/>, 24. 3. 2024).

Schneckener, Ulrich (2006). *Fragile Statehood, Armed Non-State Actors and Security Governance*. In: Bryden, Alan – Caparini, Marina eds., *Private Actors and Security Governance* (Ženeva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces), s. 23–40.

Schneckener, Ulrich (2009). *Spoilers or Governance Actors? Engaging Armed Non-State Groups in Areas of Limited Statehood*. *SFB-Governance Working Paper Series*, 21 (neuveveno), s. 3–31.

Shaheen, Kareem (2016). *Assad hails Syrian regime's capture of Palmyra from Isis*. *The Guardian*. 27. 3. 2016 (<https://www.theguardian.com/world/2016/mar/27/syrian-regime-forces-retake-al-l-of-palmyra-from-isis>, 10. 4. 2024).

Shatz, Howard J. (2014). *How ISIS Funds Its Reign of Terror*. *The Rand Blog*. 8. 9. 2014 (<https://www.rand.org/pubs/commentary/2014/09/how-isis-funds-its-reign-of-terror.html>, 28. 1. 2024).

Spencer, Amanda N. (2016). “The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State.” *Journal of Strategic Security* 9 (3), s. 74–98.

Stępa, Maciej (2022). *Identifying Security Logics in the EU Policy Discourse The "Migration Crisis" and the EU* (Cham: Springer Link).

Szántó, Jakub (2018). *Za oponou války: Zpravodajem nejen na Blízkém východě* (Praha: Argo).

Taheri, Amanda (2017). *Between ISIS and the state: Religious minorities in Iraq*. *Yale MacMillan Center*. 20. 11. 2017

(<https://macmillan.yale.edu/news/between-isis-and-state-religious-minorities-iraq>, 4. 4. 2024).

Tichý, Lukáš (2016) ISLÁMSKÝ STÁT A JEHO POSTOJ K TERORISTICKÝM ÚTOKŮM NA ENERGETICKÝ SEKTOR. *Obrana a strategie* 16 (1), s. 29–58.

Trinkunas, Harold A. (2019). Financing Terrorism. In: Chenoweth, Erica – English, Richard – Gofas, Andreas eds., *The Oxford Handbook of Terrorism* (Oxford: Oxford University Press), s. 478–493.

UNESCWA (nedatováno). *non-State actors* (<https://archive.unescwa.org/non-state-actors>, 12. 12. 2023).

UNHCR (nedatováno). *Figures at a glance* (<https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/figures-glance>, 26. 3. 2024).

UNICEF (2024). *Syrian crisis* (<https://www.unicef.org/emergencies/syrian-crisis>, 4. 4. 2024).

USA for UNHCR (2019). *Iraq Refugee Crisis Explained* (<https://www.unrefugees.org/news/iraq-refugee-crisis-explained/>, 20. 3. 2024).

USA for UNHCR (nedatováno a). *Iraq Refugee Crisis* (<https://www.unrefugees.org/emergencies/iraq/>, 26. 3. 2024).

USA for UNHCR (nedatováno b). *Syria Refugee Crisis* (<https://www.unrefugees.org/emergencies/syria/>, 26. 3. 2024).

Waisová, Šárka (2005). *Bezpečnost – vývoj a proměny konceptu* (Plzeň: Aleš Čeněk).

Washington Institute for Near East Policy (2024). *Islamic State Select Worldwide Activity* *Map* (<https://www.washingtoninstitute.org/islamicstateinteractivemap/#home>, 17. 4. 2024).

WEF (2015). *How ISIS runs its economy* (<https://www.weforum.org/agenda/2015/12/how-isis-runs-its-economy/>, 8. 4. 2024).

White, Jeffrey (2015). Syrian Regime Military Operations Against ISIS. *The Washington Institute for Near East Policy*. 13. 3. 2015 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/syrian-regime-military-operations-against-isis>, 10. 4. 2024).

WHO (nedatováno). *Sexual Violence* (<https://apps.who.int/violence-info/sexual-violence/>, 18. 3. 2024).

Williams, Holly (2015). Religious, political tensions hamper fight against ISIS in Iraq. *CBS News*. 14. 4. 2015 (<https://www.cbsnews.com/news/religious-political-tensions-hamper-fight-against-isis-in-iraq/>, 4. 4. 2024).

Wilson Center (2019). *Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State*. (<https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>, 31. 10. 2023).

Winter, Ilana – Zelin, Aaron Y. (2024). One Year of the Islamic State Worldwide Activity Map. *Washington Institute for Near East Policy*. 20. 3. 2024 (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/one-year-islamic-state-worldwide-activity-map>, 19. 4. 2024).

## **Resumé**

After the end of the bipolar division of the world, the role of international organizations and also non-state actors, which are diverse and have different goals and interests and the possibility of action - one of them being the Islamic State in Iraq and Syria (ISIS), has increased.

ISIS posed a serious threat to Middle Eastern states and societies at the height of its existence and greatest glory. Although it has lost territory, it still exists and is still active in its activities. Its activities have gained notoriety not only in the region but also abroad.

My bachelor's thesis examines the impacts of ISIS on Iraqi and Syrian society between 2015 and 2020. The impacts are entered into the Copenhagen School sectors where the sectors examined are social (with overlap into culture), economic, and political.

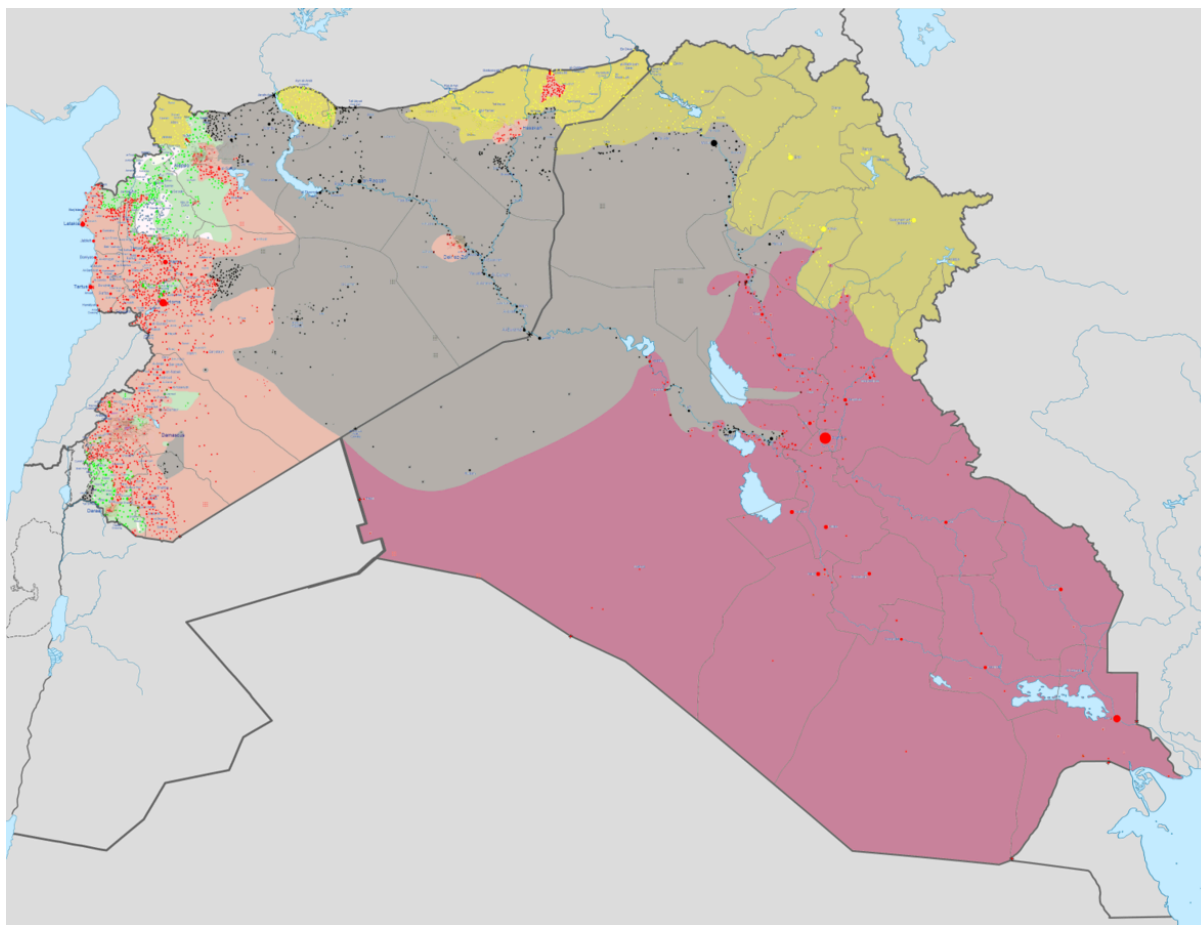
In the theoretical part of the thesis, I define the term non-state actor, and examine their activities and the types of violence used. I then anchor these activities to the three sectors examined in the Copenhagen School, which provided me with a key that helped me to analyze the impacts.

At the beginning of the empirical section, I described the emergence of ISIS, its ideology, goals, organizational structure, and its activities. I continued with a description of how ISIS was intervened militarily and a description of the humanitarian and refugee crisis. The empirical part concludes with an analysis of the aforementioned sectors and the impacts on societies in Iraq and Syria and on the states themselves.

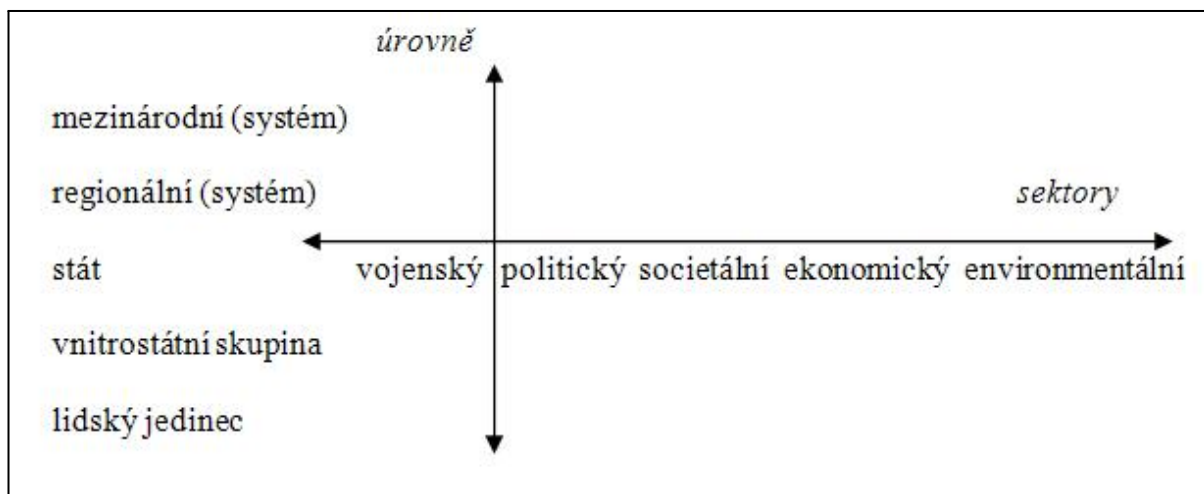
Although ISIS has been territorially defeated, it remains a security threat. Both Iraq and Syria have been greatly preoccupied and affected by the ISIS threat. It will take some time to right the wrongs and damage that have been done by its actions. It is a threat not only to the Middle East region but to its offshoots in the rest of the world.



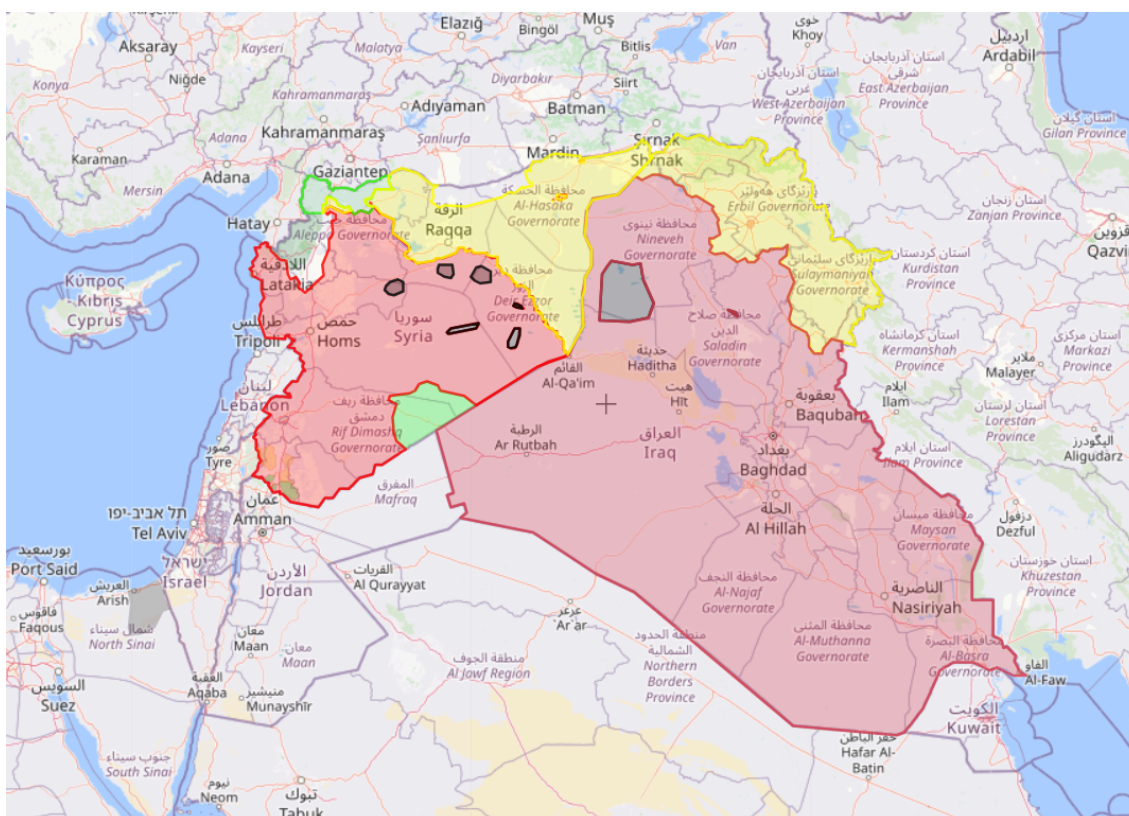
## Přílohy



Příloha č. 1: Šedou barvou vyznačené teritorium držené Islámským státem v Iráku a Sýrii (k červnu 2015)  
(převzato z Khaerr 2017)

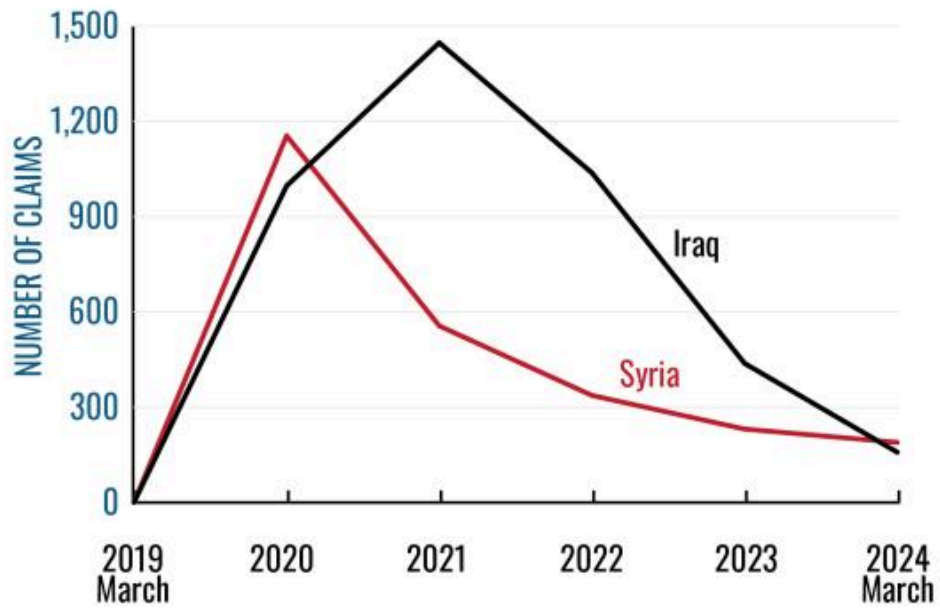


Příloha č. 2: Kodaňská matice bezpečnostních hrozeb  
(převzato z Waisová 2005: 14)



Příloha č. 3: Černě vyznačené přibližné území které v současnosti kontroluje ISIS  
(převzato z Liveuamap nedatováno)

## IS Attack Claims: Iraq and Syria



Příloha č. 4: ISIS – přihlášení se k útokům za posledních 5 let  
(převzato z Winter – Zelin 2024)